शिक्षा मंत्रालय
स्कूल शिक्षा और साक्षरता विभाग
MINISTRY OF EDUCATION
Department of School Education & Literacy

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha

ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ(ଏସ୍.ଏମ୍.ସି)

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସାକ୍ଷରତା ବିଭାଗ,
ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତ ସରକାର
(ମଇ 2026)

ମଇ 2026
PD 0.5H BS

© ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଏବଂ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, 2026

ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗରେ ସଚିବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ, ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଏବଂ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ମାର୍ଗ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ – 110 016 ଏବଂ ନାରାୟଣ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ ଆଣ୍ଡ ବାଇଣ୍ଡର୍ସ, ଡି-177-178, ସେକ୍ଟର-63, ନୋଏଡା (ୟୁ.ପି.) 201301 ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ

शिक्षा मंत्रालय
स्कूल शिक्षा और साक्षरता विभाग
MINISTRY OF EDUCATION
Department of School Education & Literacy

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha

ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ(ଏସ୍.ଏମ୍.ସି)

ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସାକ୍ଷରତା ବିଭାଗ,
ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତ ସରକାର
(ମଇ 2026)

धर्मेन्द्र प्रधान
ଧର୍ମେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ
Dharmendra Pradhan

सत्यमेव जयते

शिक्षा मंत्री
भारत सरकार
Minister of Education
Government of India

ସନ୍ଦେଶ

ମୁଁ ଏହା ଜାଣି ଆନନ୍ଦିତ ଯେ, ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସାକ୍ଷରତା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି) ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ, 2026 ଜାରି କରାଯାଉଛି। ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ସମେତ ଶିକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା, ସହଭାଗୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନାକୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ତଥା ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅଭିଭାବକ, ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରାଧିକରଣ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗ ଏବଂ ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ଓ ସମନ୍ୱୟକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଭୂମିକା ଓ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପରିଭାଷିତ କରୁଛି।

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନ୍.ଇ.ପି)-2020 ଶିକ୍ଷାକୁ ସରକାର, ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅଭିଭାବକ ଏବଂ ସମୁଦାୟର ଏକ ମିଳିତ ଦାୟିତ୍ୱ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଥାଏ। ଏନ୍.ଇ.ପି-2020 ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରେ ଯେ, ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ, କଲ୍ୟାଣ ତଥା ବିଦ୍ୟାଳୟର ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ; ବିଶେଷକରି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ପଛୁଆ ବର୍ଗର ପିଲାମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ; ଅଭିଭାବକ ଓ ସମୁଦାୟର ସାର୍ଥକ ସହଭାଗିତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ। ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ସଶକ୍ତ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି) ଅନ୍ତର୍ନିବେଶୀ, ସହଯୋଗୀ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶ ନିର୍ମାଣ କରିବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ।

ମାନନୀୟ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିକଶିତ ଭାରତ @2047ର ଦୂରଦୃଷ୍ଟିରେ ଶିକ୍ଷାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିର୍ମାଣର କେନ୍ଦ୍ରରେ ତଥା ଜନଭାଗିଦାରୀକୁ ଶାସନର ଆଧାରଶିଳା ଭାବରେ ସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଛି। ଏକ ସଶକ୍ତ, ଅନ୍ତର୍ନିବେଶୀ ଓ ଆତ୍ମନିର୍ଭର ଭାରତର ନିର୍ମାଣ ସେତେବେଳେ ହିଁ ସମ୍ଭବ, ଯେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲା ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବେ ଏବଂ ସମୁଦାୟ ନିଜ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଠନରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି) ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରେ। ଅଭିଭାବକ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ସମୁଦାୟର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା, ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା, ଏବଂ ସମାନତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ସହାୟତା କରେ। ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯୋଜନା ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପୃକ୍ତି, ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦୃଢ଼ ଆପଣାପଣ ଭାବ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ସୃଷ୍ଟି କରେ।

ବିକଶିତ ଭାରତ @2047 ଦିଗରେ ଯାତ୍ରା ସକ୍ଷମ, ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱବାନ ନାଗରିକ ଗଠନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ। ସକ୍ରିୟ ଓ ସଶକ୍ତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ସୁଦୃଢ଼ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଜାତୀୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ମୌଳିକ ଅଟେ। ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରି ଆମେ ଆମର ପିଲାମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଏବଂ ଭାରତର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଏକ ଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସ୍ଥାପନ କରୁଛୁ।

ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସାରା ଦେଶରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନ ପାଇଁ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ-ଉପଯୋଗୀ ରୂପରେଖ ପ୍ରଦାନ କରିବ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାଙ୍କୁ ଗୁଣାତ୍ମକ, ସମାନତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସାମଗ୍ରିକ ଶିକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗଦାନ ଦେବ।

ଧର୍ମେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ

ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା, ଭଲ ଶିକ୍ଷା

ରୁମ୍ ନଂ - 21107, ପ୍ରଥମ ମହଲା, ମାନ୍ୟବର ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଗେଟ୍ ନଂ - 04, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭବନ-2, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-110001ଇ-ମେଲ୍: minister.sm@gov.in

जयन्त चौधरी
JAYANT CHAUDHARY

कौशल विकास और उद्यमशीलता
राज्य मंत्री (स्वतंत्र प्रभार) एवं
शिक्षा राज्य मंत्री
भारत सरकार
Minister of State (Independent Charge) for
Skill Development and Entrepreneurship
and Minister of State for Education
Government of India

ସନ୍ଦେଶ

ଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ଜାତୀୟ ବିକାଶର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ, ଏବଂ ସାମୁଦାୟିକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଏହାର ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରେରଣାଦାୟୀ ଶକ୍ତି। ଏକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତୀକରଣ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ-ଉନ୍ମୁଖୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ସମୁଦାୟ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ। ସମୁଦାୟର ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ଜୀବନ୍ତ କରିଥାଏ।

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନ୍.ଇ.ପି) 2020 ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ଜୀବନ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବରେ ଦେଖେ, ଯେଉଁଠାରେ ଅଭିଭାବକ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ହିତାଧିକାରୀମାନେ ମିଳିତ ଭାବରେ ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ, ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁର କଲ୍ୟାଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତି। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର କେନ୍ଦ୍ରରେ ରହିଛି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗୁଡ଼ିକ), ଯାହା ସାମୁଦାୟିକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ, ସହଭାଗୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଏବଂ ସାମୂହିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ଏକ ମଞ୍ଚ ପ୍ରଦାନ କରେ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ, 2026 ଏହି ଢାଞ୍ଚାକୁ ଆହୁରି ସୁଦୃଢ଼ କରେ। ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀଗୁଡ଼ିକ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଓ ସଶକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି। ଏହା ଅଧୀନରେ ଭୂମିକା ଓ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇଛି, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତୀକରଣ ଓ ଲିଙ୍ଗଗତ ସନ୍ତୁଳିତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି, ଯାହାଫଳରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଶାସନ ଓ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କ ଫଳାଫଳରେ ସାର୍ଥକ ଯୋଗଦାନ ଦେଇପାରିବେ।

ଯେତେବେଳେ ସମୁଦାୟ ନିଜ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ମାଲିକାନା ଗ୍ରହଣ କରେ, ସେତେବେଳେ ପିଲାମାନଙ୍କର ସର୍ବାଧିକ ଲାଭ ହୋଇଥାଏ। ସଶକ୍ତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକ ସହଭାଗିତା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ଏକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁର ସଫଳତା ପ୍ରତି ଏହି ସହଭାଗୀ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ଏନ୍.ଇ.ପି 2020ର ଲକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗକୁ ନେବ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁଣାତ୍ମକ, ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଓ ସାମଗ୍ରିକ ଶିକ୍ଷାର ମାର୍ଗ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିବ।

ଜୟନ୍ତ ଚୌଧୁରୀ

ରୁମ୍ ନଂ - 21042, ପ୍ରଥମ ମହଲା, ମାନ୍ୟବର ରାଜ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଗେଟ୍ ନଂ - 04, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭବନ-2, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-110001
ଇ-ମେଲ୍: mosedu-jc@gov.in

संजय कुमार, भा.प्र.से
सचिव

Sanjay Kumar, IAS
Secretary

सत्यमेव जयते

स्कूल शिक्षा और साक्षरता विभाग
शिक्षा मंत्रालय
भारत सरकार
Department of School Education & Literacy
Ministry of Education
Government of India

ସନ୍ଦେଶ

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନ୍.ଇ.ପି.) 2020 ଶିକ୍ଷାକୁ ଏକ ସାମୂହିକ ସାମାଜିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଭାବରେ ବିବେଚନା କରେ| ଏହି ନୀତି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶାସନ, ସମୁଦାୟର ସକ୍ରିୟ ସହଭାଗିତା ଏବଂ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ| ଏନ୍.ଇ.ପି 2020 ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରେ ଯେ, ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ହିଁ ନିଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ, ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ନିଜ ସମୁଦାୟ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ହେବେ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ହିତାଧିକାରୀମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାର ମାନସିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶରେ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ଯୋଗଦାନ କରିବେ|

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତିଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି| ବିଦ୍ୟାଳୟସ୍ତରରେ ଏକ ସାମାଜିକ ସଂସ୍ଥା ଭାବରେ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଅଭିଭାବକ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ସମୁଦାୟର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମଞ୍ଚ ପ୍ରଦାନ କରେ| ସେମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ସହଭାଗିତା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯୋଜନା, ସମ୍ବଳର ଉତ୍ତମ ଉପଯୋଗ, ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳରେ ଉନ୍ନତି ଏବଂ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସାମଗ୍ରିକ କଲ୍ୟାଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ| ସଶକ୍ତ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରେ ଯେ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବସମାବେଶୀ, ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହେଉ|

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଏକ ସହଯୋଗୀ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା, ସମାନତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବା ଏବଂ ଅଭିଭାବକ ତଥା ସମୁଦାୟ - ବିଶେଷକରି ପଛୁଆ ବର୍ଗଙ୍କ ସ୍ୱରକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରେ| ଏହା ସହିତ ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନାରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତି|

ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ, 2026 ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ବାସ୍ତବ ରୂପ ଦେବା ଏବଂ ଦକ୍ଷ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବିକଶିତ କରାଯାଇଛି| ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବା ସହିତ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ଶାସନକୁ ସଶକ୍ତ କରିବା, ସହଭାଗୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ପରିବାର, ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ତଥା ବ୍ୟାପକ ସମୁଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରେ| ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସମସ୍ତ ହିତାଧିକାରୀଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (ଏସ୍.ଏସ୍.ଏ), ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (ଆର୍.ଏମ୍.ଏସ୍.ଏ)ଏବଂ ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ନିୟମାବଳୀ ଓ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହା ଲାଗୁ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ବାତିଲ୍ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ|

ଯେହେତୁ ଭାରତ ବିକଶିତ ଭାରତ @2047 ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛି, ସଶକ୍ତ ସାମୁଦାୟିକ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ଭୂମିକା ଆହୁରି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଉଛି| ସକ୍ରିୟ ଓ ସଶକ୍ତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ଗୁଣାତ୍ମକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ସୂଚିତ, ଦକ୍ଷ ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନାଗରିକ ଗଠନରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗଦାନ ଦେବ|

ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ରାଜ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଏବଂ ସହଭାଗୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗଠନରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିବ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ, କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ବିକଶିତ ଭାରତର ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ସାର୍ଥକ ଯୋଗଦାନ ଦେବ|

ସଞ୍ଜୟ କୁମାର

ରୁମ୍ ନଂ - 21102, ପ୍ରଥମ ମହଲା, ଡୋସେଲ ସଚିବଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଗେଟ୍ ନଂ - 04, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭବନ-2, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-110001
ଇ-ମେଲ୍: secy.sei@nic.in

ପ୍ରାକକଥନ

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଏକ ସମତାମୂଳକ, ସର୍ବସମାବେଶୀ ଏବଂ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସମାଜ ନିର୍ମାଣର ଆଧାରଶିଳା ଅଟେ। ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ଗୁଣବତ୍ତା କେବଳ ନୀତିଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ, ବରଂ ଏହା ସମୁଦାୟର ସକ୍ରିୟ, ନିରନ୍ତର ଏବଂ ସାର୍ଥକ ସହଭାଗିତା ସହିତ ମଧ୍ୟ ଗଭୀର ଭାବେ ଜଡ଼ିତ। ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ଶୈକ୍ଷିକ ସୁଧାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସାମୁଦାୟିକ ସହଭାଗିତା ତଥା ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଧିଗମ ଏବଂ ସାମଗ୍ରିକ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ସାମୂହିକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱକୁ ନିରନ୍ତର ପ୍ରାଥମିକତା ଦିଆଯାଇଛି। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ସାକାର କରିବାରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି) ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଏବଂ ସଶକ୍ତ ସାଂସ୍ଥାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରେ।

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନ୍.ଇ.ପି) 2020 ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶାସନ ତଥା ଅଭିଭାବକ, ସ୍ଥାନୀୟ ସମୁଦାୟ, ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିତାଧିକାରୀଙ୍କ ସକ୍ରିୟ ସହଭାଗିତା ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ। ଏହି ନୀତି ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିଗମର ଏକ ଜୀବନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ଭାବରେ ମାନ୍ୟତା ଦେଇଥାଏ, ଯାହା ନିଜ ସମୁଦାୟ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ। ଏନ୍.ଇ.ପି 2020 ଅଧିଗମ ଫଳାଫଳରେ ଉନ୍ନତି, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତୀକରଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ତଥା ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ସାମଗ୍ରିକ ପରିଚାଳନାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ସାମୂହିକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ, ସାମୁଦାୟିକ ମାଲିକାନା ଏବଂ ସହଭାଗୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ରେଖାଙ୍କିତ କରେ। ଯଦିଓ ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା (ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ) ଅଧୀନରେ ତଥା ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମାଗଣା ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର (ଆର୍.ଟି.ଇ) ଅଧିନିୟମ, 2009ରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି, ତଥାପି ବର୍ତ୍ତମାନର ଶୈକ୍ଷିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ସଂରଚନା, କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ତଥା ସେମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭାବନାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପରିଭାଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟାପକ, ଏକୀକୃତ ଏବଂ ଅଦ୍ୟତନ ଜାତୀୟ ଢାଞ୍ଚାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରାଯାଉଥିଲା। ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ, ଏହି **ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି ପାଇଁ ଜାତୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ** ବିକଶିତ କରାଯାଇଛି, ଯାହା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ସ୍ତରରେ ଲାଗୁ ହେବାକୁ ଥିବା ଏକ ସମନ୍ୱିତ ଜାତୀୟ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଭାବରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ।

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଏହି ବିଷୟରେ ପୂର୍ବରୁ ଜାରି ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ସ୍ଥାନ ନେଇ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି)କୁ ସହଭାଗୀ ଶାସନର ଏକ ସଶକ୍ତ ଏବଂ ସକ୍ରିୟ ମଞ୍ଚ ଭାବରେ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖିଛି। ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ସଂରଚନା, ଗଠନ, କାର୍ଯ୍ୟକାଳ, ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଭୂମିକା ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି. ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ତଥା କର୍ପୋରେଟ୍ ସାମାଜିକ ଦାୟିତ୍ୱ (ସି.ଏସ୍.ଆର୍) ସହଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ରେଖାଙ୍କିତ କରାଯାଇଛି। ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ଶୈକ୍ଷଣିକ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା (ସ୍କୁଲ୍ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ ପ୍ଲାନ୍-ଏସ୍.ଡି.ପି) ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯୋଜନା, ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା, ସାମାଜିକ ସମୀକ୍ଷା, ପିଲାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ କଲ୍ୟାଣ, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତୀକରଣ ଓ ସମତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିଗମକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା, ତଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-ସରକାର (ହୋଲ୍-ଅଫ୍-ଗଭର୍ନମେଣ୍ଟ) ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅଧୀନରେ ବିଭିନ୍ନ ଲାଇନ୍ ବିଭାଗ ସହିତ ଅଭିସରଣ ଏବଂ ସମନ୍ୱୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିସ୍ତୃତ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି। ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରେ ଥିବା ପିଲା (ଆଉଟ୍-ଅଫ୍-ସ୍କୁଲ୍ ଚିଲ୍ଡ୍ରେନ୍), ଶିକ୍ଷାତ୍ୟାଗ କରିଥିବା ପିଲାଙ୍କ ନାମଲେଖା, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ରହିବା ଏବଂ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ପୁନଃ ସାମିଲ କରିବାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା, ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ବର୍ଗର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା, ତଥା ମୌଳିକ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନ (ଫାଉଣ୍ଡେସନାଲ୍ ଲିଟେରାସି ଆଣ୍ଡ ନ୍ୟୁମେରାସି)କୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଭୂମିକା ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି। ଉପରୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ପ୍ରୟାସ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଶାନୁରୂପ ଅଧିଗମ ଫଳାଫଳ ହାସଲ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବ, ଯାହା **ବିକଶିତ ଭାରତ @2047**ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ସାକାର କରିବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ।

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ସନ୍ଦର୍ଭ ଢାଞ୍ଚା ଭାବରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ପରିସ୍ଥିତି, ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ପ୍ରାଥମିକତା ଅନୁଯାୟୀ ନିଜ ନିୟମ, ପ୍ରକ୍ରିୟା ତଥା ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରେ ସମନ୍ୱୟ ଓ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିପାରିବେ। ଶେଷରେ, ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ସମୁଦାୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତି ସାମୂହିକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସଶକ୍ତ କରିବା, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଏହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇପାରିବ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲା ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତୀକରଣ ଏବଂ ପୋଷଣକ୍ଷମ ପରିବେଶରେ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରୁ, ନିରନ୍ତର ପ୍ରଗତି କରୁ ଏବଂ ନିଜର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ସଫଳତାର ସହ ସମାପ୍ତ କରୁ।

(ଅର୍ଚ୍ଚନା ଶର୍ମା ଅବସ୍ଥୀ)
ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ, ଡୋସେଲ
ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ

ସୂଚୀପତ୍ର

1. ଉପକ୍ରମଣିକା 1

2. ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସମିତି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି) 1

2.1 ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟ ଚୟନ ପାଇଁ ମାନଦଣ୍ଡ 2

2.2 ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଗଠନ 3

2.3 ସଦସ୍ୟ-ସଚିବଙ୍କ ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ 3

2.4 କାର୍ଯ୍ୟକାଳ 4

2.5 ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା 4

2.6 ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଉପ-ସମିତି 5

3. ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ ବା କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ 6

4. ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା (ଏସ୍.ଡି.ପି) 12

5. ବୈଠକ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟବିଧି 14

6. ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ 14

7. ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମୀକ୍ଷା 15

8. ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ/ବିଭାଗ ସହ ସମନ୍ୱୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ବଳର ସୁବିନିଯୋଗ 16

9. ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ସହଯୋଗ 19

10. ଉପସଂହାର 19

ପରିଶିଷ୍ଟ 21

1. ବିଷୟ ପରିଚୟ

1.1 ଗୋଷ୍ଠୀ ସମାବେଶ ଏବଂ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ହେଉଛି ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକତା, ସମ୍ବଳ, ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ସମାଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ସାମିଲ କରିବାର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଯାହା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱମୂଳକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ, ସୁଶାସନ, ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ଏବଂ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ। ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଗୋଷ୍ଠୀ ସମାବେଶ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ। ଏହି ପଦ୍ଧତି ନିମ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରକୁ ଯାଉଥିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ସହ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକର ଫଳପ୍ରଦ ଯୋଜନା, କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ, ତଦାରଖ, ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଏବଂ ମାଲିକାନାକୁ ସମ୍ଭବ କରିଥାଏ। ସକ୍ରିୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ସ୍ୱଚ୍ଛତା, ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ଏବଂ ସାମୂହିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜ୍ଞାନର ଉପଯୋଗକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରେ। ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ମାଧ୍ୟମରେ, ଏହା ବିଦ୍ୟାଳୟ-ଆଧାରିତ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ମାଲିକାନାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରେ, ପ୍ରଶାସନିକ ସଂରଚନାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରେ ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ଶିକ୍ଷାଗତ ବିକାଶକୁ ସମର୍ଥନ କରେ।

1.2 **ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନ୍.ଇ.ପି.), 2020** ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ଶିକ୍ଷଣକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ, ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଏବଂ ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ଏହା ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ। ଟ୍ୟୁସନ, ସାକ୍ଷରତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ, ଶିକ୍ଷାଦାନ ସହାୟତା ଏବଂ ପରାମର୍ଶ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ (ପାରା 3.7)। ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି 2020 ର ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ, ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଏକତ୍ରିତ କରୁଥିବା ଶକ୍ତିଶାଳୀ କେନ୍ଦ୍ର ଭାବରେ ବିକଶିତ ହେବା ଉଚିତ୍। ଯେତେବେଳେ ପିତାମାତା, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକ ଯତ୍ନଶୀଳ, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ଗର୍ବିତ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟ କେବଳ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ସହିତ ସମଗ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଏକାଠି କରୁଥିବା ଏକ ସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୁଏ।

1.3 **ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା 2.0** ନୀତିଗତ ରୂପରେଖ (12 ତାରିଖ ଅକ୍ଟୋବର, 2022 ରେ ଜାରି କରାଯାଇଥିବା) ର 'ଅଧ୍ୟାୟ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ। ଏହା ଏକ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରର କମିଟି ଯାହା ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାରେ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ।

1.4 **ପିଲାମାନଙ୍କର ମାଗଣା ଏବଂ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର (ଆର୍.ଟି.ଇ.) ଆଇନ, 2009** ର ଅଧ୍ୟାୟ IV: ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ, **ଧାରା (21)**

ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ର ଗଠନ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ।

2. ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା କମିଟି (ଏସ୍.ଏମ୍.ସି)

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ, ଏନ.ଇ.ପି 2020, ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା ଏବଂ ଆର.ଟି.ଇ ଅଧିନିୟମ 2009, ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶାସନର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଅଂଶ ଭାବରେ ଏସ.ଏମ.ସି ଗଠନ ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ। ଗୋଷ୍ଠୀ ସମାବେଶର ଏକ ମୂଳସ୍ତମ୍ଭ ଭାବରେ, ଏସ.ଏମ.ସି ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରେ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାକୁ ରୂପ ଦେବାରେ ତଥା ଉନ୍ନତ କରିବାରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ସଶକ୍ତ କରିଥାଏ। **ଏନ.ଇ.ପି 2020, ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା, ଆର.ଟି.ଇ ଅଧିନିୟମ 2009ର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ (ଏମ.ଓ.ଇ) (ପୂର୍ବତନ ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ (ଏମ.ଏଚ.ଆର.ଡି)), ସର୍ବ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (ଏସ.ଏସ.ଏ) ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (ଆର.ଏମ.ଏସ.ଏ) ଆଦିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପୂର୍ବ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଏସ.ଏମ.ସି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଜାରି କରାଯାଉଛି। ଏହି ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାନ ନେବ।**

ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରୀୟ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ଏବଂ ସମାବେଶୀ, ଅଂଶଗ୍ରହଣମୂଳକ ଓ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ଥିବା ଜାତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସହିତ ସ୍ଥାନୀୟ ନିୟମ ଏବଂ ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ଏକ ସନ୍ଦର୍ଭ ଢାଞ୍ଚା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ।

- ଶିକ୍ଷାବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେବାର **ଏକ ମାସ ମଧ୍ୟରେ** ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗଠନ କରିବା ଉଚିତ୍।
- **ସ୍କୁଲ୍ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ ଡେଭଲପମେଣ୍ଟ କମିଟି (ଏସଏମଡିସି) ବଦଳରେ ସେକେଣ୍ଡାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ (12ଶ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) ସମେତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ରହିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ରାଜ୍ୟ ତଥା କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି।**
- ଏଥିରେ ଅଧିକାରୀ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକ, ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି[1], ଶିକ୍ଷାବିତ୍, ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ବିଦ୍ୟାଳୟର ପୁରାତନ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏବଂ ପଛୁଆ ବର୍ଗର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ରହିବେ।
- ପିଲାମାନଙ୍କ ନାମଲେଖା ଆଧାରରେ କମିଟିର ସଦସ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇପାରିବ:

ନାମଲେଖା ପରିସର	ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଆନୁମାନିକ ସଂଖ୍ୟା
100 ଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ	12 –15 ଜଣ ସଦସ୍ୟ
100 – 500 ଜଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ	15 –20 ଜଣ ସଦସ୍ୟ
500ରୁ ଅଧିକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ	20 – 25 ଜଣ ସଦସ୍ୟ

2.1 ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଭ୍ୟ ଚୟନ ନିୟମାବଳୀ

i. **ପଞ୍ଚସ୍ତରୀ ପ୍ରତିଶତ (75%)** ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ମୋଟ ସଦସ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାରୁ ପିଲାମାନଙ୍କର ପିତାମାତା କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ।

ii. ଅବଶିଷ୍ଟ **ପଚିଶ ପ୍ରତିଶତ (25%)** ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ମୋଟ ସଦସ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାରୁ ନିମ୍ନରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ:

(a) ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ (1/3) ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ସେହି ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବ;

(b) ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ (1/3) ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଜେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ;

(c) ଅବଶିଷ୍ଟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ (1/3) ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଶିକ୍ଷାବିତ୍, ବରିଷ୍ଠ ଛାତ୍ର, ବିଦ୍ୟାଳୟର ପୁରାତନ ଛାତ୍ର ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସରରେ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଅଙ୍ଗନବାଡ଼ି କର୍ମୀ (ଏଡବ୍ଲ୍ୟୁଡବ୍ଲ୍ୟୁ), ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କର୍ମୀ (ଆଶା), ଅକ୍ଜିଲିଆରୀ ନର୍ସ ମିଡ୍‌ୱାଇଫ୍ (ଏଏନ୍ଏମ୍) ଭଳି ଆଗଧାଡ଼ିର ସାମାଜିକ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମନୋନୀତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ଏହି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ କମିଟିର ପିତାମାତାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଚୟନ କରିବେ।

[1] "ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ" କହିଲେ ମ୍ୟୁନିସିପାଲ୍ କର୍ପୋରେସନ୍ କିମ୍ବା ମ୍ୟୁନିସିପାଲ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍ କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ କିମ୍ବା ନଗର ପଞ୍ଚାୟତ କିମ୍ବା ପଞ୍ଚାୟତକୁ ବୁଝାଏ, ତାହା ଯେକୌଣସି ନାମରେ ନାମିତ ହୋଇଥାଉ ନା କାହିଁକି; ଏବଂ ଏଥିରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉପରେ ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଥିବା କିମ୍ବା କୌଣସି ସହର, ନଗର ବା ଗ୍ରାମରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଳବତ୍ତର ଥିବା କୌଣସି ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ବା ଅଧୀନରେ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଏହିପରି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ କିମ୍ବା ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ;

ସୂଚନା:

- **ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପଚାଶ ପ୍ରତିଶତ (50%)** ମହିଳା ହେବା ଉଚିତ।
- ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନଗ୍ରସର ବର୍ଗ (ଏସ୍ଇଡିଜି) ଅର୍ଥାତ୍ ଏସ୍ସି/ଏସ୍ଟି/ଓବିସି ଇତ୍ୟାଦି ଏବଂ **ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା ପିଲା (ସିଡବ୍ଲ୍ୟୁଏସ୍ଏନ୍)ଙ୍କ ପିତାମାତା ବା ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ଆନୁପାତିକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ଉଚିତ।**
-

2.2 ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗଠନ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏସ୍.ଏମ୍.ସିରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଦସ୍ୟମାନେ ରହିବେ:

1.	ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିର୍ବାଚିତ ସଦସ୍ୟ	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
2.	ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିର୍ବାଚିତ ସଦସ୍ୟ	ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ
3.	ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନରତ ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲାମାନଙ୍କ ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକ	ସଦସ୍ୟ
4.	ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାରୁ ନିର୍ବାଚିତ ସଦସ୍ୟ	ସଦସ୍ୟ
5.	ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକ	ସଦସ୍ୟ
6.	ସ୍ଥାନୀୟ ଶିକ୍ଷାବିତ୍/ବିଷୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ/ଶିକ୍ଷା ବିଶାରଦ/ବରିଷ୍ଠ ଛାତ୍ର/ପୁରାତନ ଛାତ୍ର/ଏଡବ୍ଲ୍ୟୁଡବ୍ଲ୍ୟୁ/ଆଶା/ଏଏନ୍ଏମ୍	ସଦସ୍ୟ
7.	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ/ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ/ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକ	ସଦସ୍ୟ ସଚିବ

2.3 ସଦସ୍ୟ ସଚିବଙ୍କ ଭୂମିକା ଓ ଦାୟିତ୍ୱ

ସଦସ୍ୟ-ସଚିବଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅଟେ:

i. ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଏକ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗଠନକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା।

ii. ଠିକ୍ ସମୟରେ **ବାର୍ଷିକ ସାଧାରଣ ବୈଠକ** ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିର୍ବାଚନ ମାଧ୍ୟମରେ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିବା ପାଇଁ ଆୟୋଜନ କରିବା। (ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଯେପରି 50% ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବେ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା)

iii. ନୂତନ ଭାବେ ଗଠିତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ଗଠନ ହେବାର ଏକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ କୋଠାର ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା। ପିତାମାତା/ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ବିବରଣୀରେ ନାମ, ପଦବୀ, ଯୋଗାଯୋଗ ନମ୍ବର, ଇମେଲ୍ ଆଇଡି ଇତ୍ୟାଦି ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ। ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ପିଲାମାନଙ୍କର ନାମ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀର ବିବରଣୀ ମଧ୍ୟ ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କ ନାମ ସହିତ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

iv. ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବୈଠକଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବନିମ୍ନ **ମାସକୁ ଥରେ**ଆୟୋଜନ କରିବା।

v. ବୈଠକ ସମୟରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି କୋରମ୍ (ସର୍ବନିମ୍ନ 50%) ନିଶ୍ଚିତ କରିବା।

vi. ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବୈଠକଗୁଡ଼ିକରେ ଆଲୋଚନା କରାଯିବାକୁ ଥିବା **କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ** ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା।

vii. ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବିବରଣୀ, ବୈଠକ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନା, ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥିତ ସଦସ୍ୟ, କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଏବଂ ବୈଠକର ମିନିଟ୍ସ ଇତ୍ୟାଦି ରେକର୍ଡ କରିବା ପାଇଁ ନିୟମ

ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ରେଜିଷ୍ଟର ପରିଚାଳନା କରିବା|

viii. ବୈଠକର **ବିବରଣୀ ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ** ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି, କମିଟିର ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା|

ix. ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗଠନ ହେବାର ଏକ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ **ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ତାଲିମ** ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ| ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସମୟାନୁକ୍ରମେ ତାଲିମ/କର୍ମଶାଳା ମଧ୍ୟ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇପାରିବ|

x. ୟୁନିଫାଇଡ୍ ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ଇନଫରମେସନ୍ ସିଷ୍ଟମ୍ ଫର୍ ଏଜୁକେସନ୍ ପ୍ଲସ୍ (ୟୁ-ଡାଇସ୍+) ପୋର୍ଟାଲରେ ଉପଲବ୍ଧ **ବିଦ୍ୟାଳୟ ରିପୋର୍ଟ କାର୍ଡକୁ** ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରମୁଖ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା ଉଚିତ୍|

xi. ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବୈଠକ, ଗଠନ, ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସଦସ୍ୟ ଚୟନ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସିରେ ମନୋନୀତ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଆଦି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜିଲ୍ଲା/ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ/ସୂଚନାର ଅନୁପାଳନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ|

xii. ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଚ୍ଚାଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାହ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ|

2.4 କାର୍ଯ୍ୟକାଳ

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ 2 ବର୍ଷ ଅଟେ| ନୂତନ କମିଟି ଗଠନ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି 2 ବର୍ଷର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପରେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଜାରି ରଖିପାରିବ| ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ନହେବା ପାଇଁ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଶେଷ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ନୂତନ କମିଟି ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉଚିତ୍| **ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ଆଉ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପାଇଁ ପୁନଃ ମନୋନୀତ କରାଯାଇପାରିବ, କିନ୍ତୁ ସଦସ୍ୟ ସଚିବଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଦସ୍ୟ କ୍ରମାଗତ 2ଟି କାର୍ଯ୍ୟକାଳରୁ ଅଧିକ ସମୟ ପଦବୀରେ ରହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ|**

i. ନିମ୍ନଲିଖିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ରଦ୍ଦ କରାଯିବ:

   (a) ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କ ପିଲାମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାଡ଼ିଦେଲେ|

   (b) ଅପରାଧିକ ଅଭିଯୋଗ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ ସଦସ୍ୟ ଅଟକ ହେଲେ/ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ|

   (c) ବ୍ଲକ/ଜିଲ୍ଲାରୁ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଅଭିଗମନ|

   (d) ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଆକସ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁ|

   (e) ବିନା କୌଣସି ସୂଚନାରେ ସଦସ୍ୟ କ୍ରମାଗତ 4ଟି ବୈଠକରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଲେ|

ii. ବିନ୍ଦୁ (I) ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା କୌଣସି ଆକସ୍ମିକ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ/ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପଦ୍ଧତି ଅନୁଯାୟୀ ପୂରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ୍|

2.5 ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ପିତାମାତା/ ଅଭିଭାବକ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା

ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନାରେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସିରେ ପିତାମାତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଏବଂ ସର୍ବସମାବେଶକ ପଦ୍ଧତିରେ ପରିଚାଳିତ ହେବା ଉଚିତ୍| ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ନିୟମ କିମ୍ବା ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ଏବଂ ନାମାଙ୍କନ ପାଇଁ ନିଜସ୍ୱ ବିସ୍ତୃତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିପାରିବେ| ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ହେଉଛି ସୂଚନାତ୍ମକ:

i. ଶିକ୍ଷାବର୍ଷର ଆରମ୍ଭରେ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ କିମ୍ବା କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ନିର୍ବାଚନ ପରିଚାଳନାର କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି, ନାମ ଲେଖାଇଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ପିତାମାତା ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉଚିତ୍।

ii. ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ (ଯାହାଙ୍କ ନାମ ନାମଲେଖା ଆବେଦନରେ ପୂର୍ବରୁ ପଞ୍ଜୀକୃତ ହୋଇଛି) କେବଳ ଜଣେ ମାତା କିମ୍ବା ପିତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକ ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଅଟନ୍ତି।

iii. ପିତାମାତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକମାନେ ନିଜକୁ ମନୋନୀତ କରିପାରିବେ କିମ୍ବା ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସରର ଅନ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ତଥା ଆଗ୍ରହୀ ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିପାରିବେ। ଏସ୍.ଇ.ଡି.ଜି. ଏବଂ ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ଏସ୍.ଏନ୍. ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ସହିତ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ 50% ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀରୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ।

iv. ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଆସନ ସଂଖ୍ୟା ଠାରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ହାତ ଟେକିବା କିମ୍ବା ମୌଖିକ ଭୋଟ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ନିର୍ବାଚନ କରାଯିବା ଉଚିତ୍; ତଥାପି, ଯଦି କୌଣସି ବିବାଦ କିମ୍ବା ଅମୀମାଂସିତ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜେ, ତେବେ ନିରପେକ୍ଷତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଗୁପ୍ତ ବାଲାଟ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଭୋଟ୍ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ।

v. ଭୋଟ୍ ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ ପିଲାମାନଙ୍କର ପିତାମାତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅତିକମରେ 50% କୋରମ୍ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ।

vi. ନିରପେକ୍ଷତା ଏବଂ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଜଣେ ନିଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତଦାରଖ କରାଯାଇପାରିବ।

vii. ପ୍ରକ୍ରିୟା ଶେଷ ହେବା ପରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ପିତାମାତା କିମ୍ବା ଅଭିଭାବକ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ନାମ ପଞ୍ଜୀକରଣ କରିବା ଉଚିତ୍।

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗଠନ ହେବା ପରେ, ନୂତନ ଭାବେ ଗଠିତ କମିଟିର ପ୍ରଥମ ବୈଠକ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟଦିବସରେ କିମ୍ବା ସର୍ବାଧିକ ଏକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିବ। ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ନିର୍ବାଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍।

2.6 ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଉପ-କମିଟିଗୁଡ଼ିକ

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ ସଚିବ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଉପ-କମିଟି ଗଠନ କରିପାରିବେ। ଏସ୍.ଏମ୍.ସି କୁ ଦୁଇଟି ଉପ-କମିଟି ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ:

(a) **ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କମିଟି:** ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତିଭୂମି ନିର୍ମାଣ, ପୁନରୁଦ୍ଧାର, ମରାମତି ଏବଂ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଯୋଜନା, ଆକଳନ, ପରିଚାଳନା, ତଦାରଖ, ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ହିସାବ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କମିଟିକୁ ଦାୟୀ କରାଯାଇପାରେ। ଏହା ସୁରକ୍ଷା, ଶିଶୁ ଏବଂ ଲିଙ୍ଗ-ଅନୁକୂଳ ସୁବିଧା, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧତା, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆର୍ଥିକ ଏବଂ ବୈଷୟିକ ମାନକର ଅନୁପାଳନକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସହ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ-ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ

ସମସ୍ତ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟର ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତୀ ରୂପାୟନ ନିମନ୍ତେ ଦୃଢ଼ ତଦାରଖ କରେ|

(b) **ଏକାଡେମିକ୍ କମିଟି:** ଯୋଜନା, ଆକଳନ, ପରିଚାଳନା, ତଦାରଖ, ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରଦାନ, ୟୁଡାଇସ୍+ ପାଇଁ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଭଳି ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାଗତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ଏକାଡେମିକ୍ କମିଟି ଦାୟୀ ରହିବ| ଅର୍ଥନୈତିକ-ସାମାଜିକ, ଲିଙ୍ଗଗତ ଏବଂ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରି ଶିକ୍ଷାର ଗୁଣବତ୍ତା ଏବଂ ସମାନତାରେ ନିରନ୍ତର ଉନ୍ନତି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା; ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥାନର ତଦାରଖ କରିବା; ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଏବଂ ପରାମର୍ଶକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା; ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଗତି ଉପରେ ନଜର ରଖିବା; ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା; ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ସାମଗ୍ରିକ ଶିକ୍ଷାଗତ, ସାମାଜିକ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିକାଶକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ ଅଟେ| ଏହି ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ଦ୍ୱାରା, ଏହି କମିଟି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସଫଳତା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିବେଶର ସାମଗ୍ରିକ ଶିକ୍ଷାଗତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରାଥମିକ ସଂରକ୍ଷକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ|

3. ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟ

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି **ବିଦ୍ୟାଳୟର ସଫଳ ପରିଚାଳନା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର ଗୁଣବତ୍ତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ**| ବିଦ୍ୟାଳୟର ସାମଗ୍ରିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ତଦାରଖ କରିବା ଏବଂ ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା, ପି.ଏମ୍. ଶ୍ରୀ ଏବଂ ପି.ଏମ୍. ପୋଷଣ ଭଳି ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତୀ ତଥା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ରୂପାୟନକୁ ତଦାରଖ କରିବା ଏହାର ପ୍ରାଥମିକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ| ଭିତ୍ତିଭୂମିରେ ଥିବା ଅଭାବକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା, ବିଦ୍ୟମାନ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକର ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରିବା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ସାମଗ୍ରିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା (ଏସ୍.ଡି.ପି.) ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ସୁପାରିଶ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଦାୟୀ ଅଟେ| ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତିଭୂମିରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ସି.ଏସ୍.ଆର୍. (CSR) ରୁ ଅନୁଦାନ ବା ଚାନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଦାୟୀ| ବିଦ୍ୟାଳୟ-ଗୋଷ୍ଠୀ ସମ୍ପର୍କକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ପିତାମାତା ଓ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ସହିତ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ସରକାର, ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ସରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ପାଣ୍ଠି (ଅନୁଦାନ) ର ବିନିଯୋଗକୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ତଦାରଖ କରିଥାଏ| ବିଦ୍ୟାଳୟର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଏକ ସର୍ବସମାବେଶୀ, ନିରାପଦ ଏବଂ ଉନ୍ନତ ସମ୍ବଳଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ| ତଦନୁଯାୟୀ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱର ମୁଖ୍ୟ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ହୋଇପାରେ:

i. **ସମସ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ନାମଲେଖା, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନିୟମିତ ରହିବା ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷଣ ସୁଯୋଗକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା:** ଏସ୍.ଇ.ଡି.ଜି. ଏବଂ ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ଏସ୍.ଏନ୍. ବର୍ଗର ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେଇ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନେ ସମସ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ନାମଲେଖା ଏବଂ ନିୟମିତ ଉପସ୍ଥାନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍| ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ କୌଣସି ପିଲା ଯେପରି କୌଣସି ଭେଦଭାବ କିମ୍ବା ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ନହୁଅନ୍ତି, ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ| ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କୌଣସି ପିଲା ପ୍ରତି ଯେପରି କୌଣସି ନିର୍ଯାତନା କିମ୍ବା ଅତ୍ୟାଚାର

ନହୁଏ, ତାହା ଦେଖିବାରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଉଚିତ୍। ଯଦି ଏପରି କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟେ, ତେବେ ତୁରନ୍ତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଉଚିତ୍। 'ପ୍ରଶସ୍ତ' ଆପ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ବ୍ୟବହାର କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ (ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ଏସ୍.ଏନ୍.) ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ।

ii. **ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାଡ଼ିଥିବା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରେ ଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ (OoSC) ପୁନର୍ବାର ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମଲେଖାଇବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ:** ବିଦ୍ୟାଳୟ ରେକର୍ଡ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ତଥ୍ୟାବଳୀ ଆଧାରରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରେ ଥିବା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାଡ଼ିଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ SMC ସଦସ୍ୟମାନେ ସହାୟତା କରିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ସେମାନଙ୍କ ବୟସ ଅନୁଯାୟୀ ଉପଯୁକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀରେ ସେମାନଙ୍କର ନାମ ଲେଖାଇବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରୟାସ କରିବା ଉଚିତ୍। ଏହାକୁ ସହଜ କରିବା ପାଇଁ, ମାଗଣା ଏବଂ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ନିୟମାବଳୀକୁ ଘରକୁ ଘର ବୁଲି ପ୍ରଚାର, ପିତାମାତା ଏବଂ ପିଲାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ, ସ୍ଥାନୀୟ ଗଣମାଧ୍ୟମ, କମ୍ୟୁନିଟି ରେଡିଓ, ଗ୍ରାମସଭା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଚାର କରାଯାଇପାରିବ। ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ଯେପରି କୌଣସି ପିଲା ପଛରେ ନ ରୁହନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରୟାସ କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରେ ଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ତଥ୍ୟାବଳୀ ଅଦ୍ୟତନ କରିବାରେ, ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରାଥମିକ (ବାଲବାଟିକା / ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ି) ରୁ 1ମ ଶ୍ରେଣୀ, ମୌଳିକ ସ୍ତରରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସ୍ତର (2ୟ ଶ୍ରେଣୀରୁ 3ୟ ଶ୍ରେଣୀ), ପ୍ରସ୍ତୁତି ସ୍ତରରୁ ମଧ୍ୟମ ସ୍ତର (5ମ ଶ୍ରେଣୀରୁ ୬ଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ) ଏବଂ ମଧ୍ୟମ ସ୍ତରରୁ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତର (୫ମ ଶ୍ରେଣୀରୁ ୨ମ ଶ୍ରେଣୀ) କୁ ଯାଉଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କ ତଥ୍ୟାବଳୀ ଅଦ୍ୟତନ କରିବାରେ SMC ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସହାୟତା କରିପାରିବ।

iii. **ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମିଳିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା:** ଯୋଗ୍ୟ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ମାଗଣା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ, ୟୁନିଫର୍ମ, ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି, ଷ୍ଟାଇପେଣ୍ଡ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମିଳିବା SMC ସଦସ୍ୟମାନେ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍।

iv. **ପିତାମାତା-ଶିକ୍ଷକ ବୈଠକ (PTMs) ରେ ସହାୟତା:** ଏକାଡେମିକ୍ ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା, ଫିଟନେସ୍, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କଳା, ଆଚରଣ, ବ୍ୟବହାର ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ସେୟାର କରିବା ପାଇଁ ନିୟମିତ PTM ଆୟୋଜନ କରିବାରେ SMC ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବ। ପିଲାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଯାତ୍ରାରେ ପିତାମାତା/ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ସାମିଲ କରିବା ପାଇଁ PTM ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ମାଧ୍ୟମ ଅଟେ।

v. **ଏକାଡେମିକ୍ ଯୋଜନା ଏବଂ ସହାୟତା:** ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ ଏବଂ NEP 2020 ଅଧୀନରେ ଥିବା ନିୟମ ଏବଂ ମାନକଗୁଡ଼ିକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରିବା SMC ସଦସ୍ୟମାନେ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍। ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିବା, ଠିକ୍ ସମୟରେ ସିଲାବସ୍ ପୂରଣ କରିବା ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ସେମାନେ ତଦାରଖ କରିବା ଉଚିତ୍। ଶିକ୍ଷକ ଅଭାବ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିକ୍ଷାଦାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ହେବା ପାଇଁ କମିଟି ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ।

ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳ (ଏଲ୍.ଓ.)ରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ, ବିଦ୍ୟାଳୟ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ, ଶ୍ରେଣୀଗୃହ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାରେ ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ବ୍ୟବଧାନକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସହଯୋଗକରିବା ଉଚିତ୍। ଶିକ୍ଷଣର ନିରନ୍ତରତାରେ ଯେପରି କୌଣସି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ନହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ବାରମ୍ବାର ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହୁଥିଲେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ।

ଶିକ୍ଷଣକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ, ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଏବଂ ସମାଜ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରିବା ତଥା ବ୍ୟାଗବିହୀନ ଦିବସକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଉଚିତ୍:

- **ସମୁଦାୟ ଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପରିଚାଳନାକୁ ସୁଗମ କରିବା ଉଚିତ,** ଅନୁଭୂତିମୂଳକ ଶିକ୍ଷଣକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ, ଐତିହ୍ୟ ପଦଯାତ୍ରା କିମ୍ବା ପରିବେଶ ଅଭିଯାନ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ|
- **ପ୍ରକଳ୍ପ ଭିତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଚିତ,** ଏଥିରେ ଶ୍ରେଣୀଗୃହ ଜ୍ଞାନକୁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନ ସହିତ ସଂଯୋଗ କରି ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ, ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା କିମ୍ବା ସ୍ଥାୟୀ କୃଷି ଭଳି ସାମୁଦାୟିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ|
- **ଦକ୍ଷତାର ଚାହିଦାକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଅନୁଯାୟୀ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଉଚିତ,** ଏନଇପି 2020 ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଦକ୍ଷତା ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଦକ୍ଷତାକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ଏବଂ ଇଣ୍ଟର୍ଣ୍ଣସିପ୍ କିମ୍ବା ଆପ୍ରେଣ୍ଟିସସିପ୍‌କୁ ସୁଗମ କରିବା ନିମନ୍ତେ, ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ଶିଳ୍ପର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ଉଚିତ|

vi. **ମୌଳିକ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନ (ଏଫ୍.ଏଲ୍.ଏନ୍.) ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାରେ ସମର୍ଥନ:** ନିପୁଣ ଭାରତ ମିଶନ ଅଧୀନରେ ଏଫ୍.ଏଲ୍.ଏନ୍. ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସମାଜ ଏବଂ ପିତାମାତାଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ଅଧିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍|[2], ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶ୍ରେଣୀରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ମାତୃଭାଷା ବ୍ୟବହାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା, ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ପଠନ କୋଣ, ଗଳ୍ପ କହିବା ଅଧିବେଶନ ଏବଂ ପିତାମାତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପଠନ କ୍ଲବ୍ ଗଠନକୁ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସାମୂହିକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିବା| ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ବହୁଭାଷୀ ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀର ବିକାଶରେ ମଧ୍ୟ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସହାୟତା କରିପାରିବ... ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଗ୍ରେଡ୍-ଉପଯୁକ୍ତ ଏଫ୍.ଏଲ୍.ଏନ୍. ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବା ନିଶ୍ଚିତ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ 'ନିପୁଣ' କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟବଦ୍ଧ ପ୍ରୟାସକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସମର୍ଥନ କରିବା ଉଚିତ୍| ସ୍ଥାନୀୟ ଯୁବ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ, ପ୍ରାଥମିକ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଅଗ୍ରଗତିର ଆକଳନ, ଦୃଢ଼ୀକରଣ ଏବଂ ଉତ୍ସବ ପାଳନ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଶିକ୍ଷଣ ଉତ୍ସବ, ପଠନ ଅଭିଯାନ କିମ୍ବା ସମାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇପାରିବ| ଏହା ଆନନ୍ଦଦାୟକ ହେବା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ି କର୍ମୀ ଏବଂ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିଳିତ ଯୋଜନା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍, ଖେଳ-ଆଧାରିତ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷଣ, ଏବଂ ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ିରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସହଜ ସ୍ଥାନାନ୍ତର| ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଳଦୁଆକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ଗୀତ, କବିତା, ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଏବଂ ପର୍ବପର୍ବାଣିର ବ୍ୟବହାର ସହିତ ବିଦ୍ୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ, କଳା ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଐତିହ୍ୟକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ କମିଟି ସ୍ଥାନୀୟ କଳାକାର, କାରିଗର ଏବଂ ବୟସ୍କମାନଙ୍କ ସହ ସହଯୋଗ କରିପାରିବ| ନିପୁଣ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା (2021)ର ଅଧ୍ୟାୟ 14 ରେ ପିତାମାତା ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀର ସମ୍ପୃକ୍ତି ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି|

vii. **ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପୋଷଣ ଶକ୍ତି ନିର୍ମାଣ (ପିଏମ୍ ପୋଷଣ) ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ:**

[2] ନିପୁଣ ଭାରତ (ନ୍ୟାସନାଲ୍ ଇନିସିଏଟିଭ୍ ଫର୍ ପ୍ରୋଫିସିଏନ୍ସି ଇନ୍ ରିଡିଂ ୱିଥ୍ ଅଣ୍ଡରଷ୍ଟାଣ୍ଡିଂ ଆଣ୍ଡ ନ୍ୟୁମେରେସି) ହେଉଛି ଏନ୍.ଇ.ପି. 2020 ଅଧୀନରେ ଏକ ଜାତୀୟ ମିଶନ| 2026-27 ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁ 2ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଶେଷ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେପରି ମୌଳିକ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନ (ଏଫ୍.ଏଲ୍.ଏନ୍.) ହାସଲ କରିବେ, ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ| ବୁନିୟାଦୀ ସ୍ତରରେ ପଢ଼ିବା, ଲେଖିବା ଏବଂ ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନରେ ଶ୍ରେଣୀ ସ୍ତରୀୟ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବା ଏହି ମିଶନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ| ଏହାର ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଏଠାରେ ଉପଲବ୍ଧ: https://www.education.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/nipun_bharat_eng1.pdf

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଦୈନନ୍ଦିନ ପରିଚାଳନା ତଦାରଖ କରିବା, ଖାଦ୍ୟ ପରିବେଷଣ ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସହ ଖାଦ୍ୟର ସ୍ୱାଦ ପରୀକ୍ଷା କରି ଗୁଣବତ୍ତା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନେ ପିଏମ୍ ପୋଷଣ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ତଦାରଖ କରିବା ଉଚିତ୍। ପିଲାମାନଙ୍କ ପୁଷ୍ଟିକର ସ୍ଥିତିରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ ଭୋଜନର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପରେ ଜୋର ଦେବାକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବୈଠକରେ ତିଥି ଭୋଜନର ଧାରଣା ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରିବ। ତିଥି ଭୋଜନ ହେଉଛି ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଭାରତୀୟ ପାରମ୍ପରିକ ପ୍ରଥା ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାଗିଦାରୀ ପଦକ୍ଷେପ। ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ଅଧୀନରେ, ଜନ୍ମଦିନ, ବାର୍ଷିକୀ, ବିବାହ, ବିଭିନ୍ନ ପର୍ବପର୍ବାଣି ଏବଂ ଜାତୀୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିବସ ଇତ୍ୟାଦି ବିଶେଷ ସୁଯୋଗ/ଉତ୍ସବରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଅତିରିକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ ଭାବରେ ପୁଷ୍ଟିକର ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି। ପିତାମାତା ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ମେନୁର ବିବିଧତା ଏବଂ ଉନ୍ନତିକରଣକୁ ସାମିଲ କରିବା ଉପରେ ଆଲୋଚନାରେ ଭାଗ ନେଇପାରିବେ। ଏବଂ ଶ୍ରମଦାନ ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପୋଷଣ (ରୋଷେଇ ଘର) ବଗିଚାର ପରିଚାଳନା। ଏହାସହ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଦ୍ୱାରା ନିୟମିତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା, ପରିଷ୍କାର ପରିଛନ୍ନତା ଅଧିବେଶନ ଏବଂ ପୁଷ୍ଟିକର ଆହାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇପାରିବ।

viii. **ଭିତ୍ତିଭୂମି ଏବଂ ସୁବିଧାସୁଯୋଗର ତଦାରଖ:** ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସହଯୋଗରେ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନେ ବିଲ୍ଡିଂ ଆଜ୍ ଲର୍ଣ୍ଣିଂ ଏଡ୍ (ବାଲା) କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଡିଜିଟାଲ୍ ଶିକ୍ଷଣ ଉପକରଣର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ, ବିଜ୍ଞାନ ପରୀକ୍ଷାଗାରର ଉନ୍ନତିକରଣ, ଅଟଳ ଟିଙ୍କରିଂ ଲ୍ୟାବ୍ (ଏଟିଏଲ୍), ଷ୍ଟେମ୍ (ବିଜ୍ଞାନ, ଜ୍ଞାନକୌଶଳ, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଏବଂ ଗଣିତ) ଲ୍ୟାବ୍, କ୍ରୀଡ଼ା କକ୍ଷ ଏବଂ ଉପକରଣ, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଠାଗାର ଏବଂ ଏନ୍.ଇ.ପି. 2020 ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ-ଆଧାରିତ ଶିକ୍ଷଣ ସ୍ଥାନ ଭଳି ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷାଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ସହଯୋଗ କରିପାରିବେ। ନିୟମିତ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ମରାମତି ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଷ୍କାର ଏବଂ ସୁପରିଚାଳିତ ରହିବା ନିଶ୍ଚିତ କରି ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସମର୍ଥନ କରିପାରିବେ। ପାନୀୟ ଜଳ, ଶୌଚାଳୟ, ପାଚେରି, ସଂଯୋଗକାରୀ ରାସ୍ତା, ର୍‍ୟାମ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି ସୁବିଧା ଅନ୍ୟ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବିଭାଗର ସମନ୍ୱୟରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇପାରିବ।

ix. **ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା:** ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାରର ନିରାପତ୍ତା, ଖର୍ଚ୍ଚ ଉପରେ ଉପଯୁକ୍ତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ସଠିକ୍ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ସଂସ୍ଥାକୁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଦେୟ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ରେକର୍ଡର ସଠିକ୍ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ସହିତ ପାଣ୍ଠିର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବିଦ୍ୟାଳୟର ବଜେଟ୍ ସମୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟର ବାର୍ଷିକ ଆୟ ଏବଂ ବ୍ୟୟ ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ କମିଟି ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ କୌଣସି ଆର୍ଥିକ ଅନିୟମିତତା ଯେପରି ନହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ।

ଆଗାମୀ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ବଜେଟ୍ ଅଟକଳ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନେ ସହଯୋଗ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ଯଥାର୍ଥତା ସହିତ ନୂତନ ବ୍ୟୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିପାରିବେ। ଅନୁମୋଦିତ ବଜେଟ୍ ଆବଣ୍ଟନ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହି, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ/ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଥିବା କ୍ଷମତା ବ୍ୟତୀତ ଅଧିକ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଅଧିକାର ଏହି କମିଟିର ରହିବ।

x. **ସାମାଜିକ ସମୀକ୍ଷା ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା:** ବିଦ୍ୟାଳୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ନିରନ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଭଳି ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ରୂପାୟନରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି। ବିଦ୍ୟାଳୟର ବିକାଶରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା, ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କ ନାମଲେଖା ଓ ଉପସ୍ଥାନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଏବଂ

ଅଧାରୁ ପାଠ ଛାଡୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ଫଳପ୍ରଦ ଯୋଜନା, ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସମାଜର ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ। ସାମାଜିକ ସମୀକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନେ ଗ୍ରାମସଭା ବୈଠକ ଏବଂ ଜନଶୁଣାଣିରେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ ସମୀକ୍ଷାରେ ଜଣାପଡିଥିବା ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ।

xi. **ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଏବଂ ସମ୍ବଳ ସଂଗ୍ରହ:** ପିତାମାତା, ପୁରାତନ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ, କର୍ପୋରେଟ୍ ସଂସ୍ଥା ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନଙ୍କ ସମୟ, ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ସମ୍ବଳ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ଅଂଶୀଦାର କରି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଏବଂ ରଣନୀତିକ ସମ୍ବଳ ସଂଗ୍ରହ ସହିତ ଏକ ସହଯୋଗୀ ପରିବେଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବିଦ୍ୟାଳୟ ରୂପାନ୍ତରଣକୁ ଆଗେଇ ନେବା ଉଚିତ୍। ସମ୍ବଳ ସଂଗ୍ରହ ପ୍ରୟାସର ଏକ ଅଂଶ ଭାବରେ, ଶିକ୍ଷାଦାନ ସହାୟତା ସହିତ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତିଭୂମି ବିକାଶ ଏବଂ ଗୁଣବତ୍ତା ଉନ୍ନତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ କମ୍ପାନୀ ଏବଂ ସରକାରୀ କ୍ଷେତ୍ରର ଉଦ୍ୟୋଗ (ପି.ଏସ୍.ୟୁ.) ରୁ କର୍ପୋରେଟ୍ ସାମାଜିକ ଦାୟିତ୍ୱ (ସି.ଏସ୍.ଆର୍.) ପାଣ୍ଠିକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏବଂ ସଦୁପଯୋଗ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ। ସମସ୍ତ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ପାଇଁ ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ପ୍ରଭାବ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସହିତ, ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକର ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ତଦାରଖ ଏବଂ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରଦାନକୁ ସହଜ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ନାଗରିକ ସମାଜ ସଂଗଠନ (ସି.ଏସ୍.ଓ.) ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ନେତାମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ କରିବା ଉଚିତ୍। ଏହା ଅଧୀନରେ ସାକ୍ଷରତା ପାଇଁ ନିରକ୍ଷର ଏବଂ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଏକତ୍ରିତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

ସମାଜରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଆଜୀବନ ଶିକ୍ଷଣ ବୁଝିବା (ଉଲ୍ଲାସ[3]) (ନବ ଭାରତ ସାକ୍ଷରତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ), ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମାଜିକ ମାଲିକାନା ଏବଂ ସାମାଜିକ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯାଇପାରିବ।

ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦା, ପୁରାତନ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏବଂ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପେସାଦାରମାନେ **ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ଏବଂ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଭାବରେ**ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ସହଯୋଗ କରିପାରିବେ, **ବିଦ୍ୟାଞ୍ଜଳି**[4]ଅଧୀନରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁଭୂତିମୂଳକ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବେ। ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର **ବିଦ୍ୟାଞ୍ଜଳି ପଦକ୍ଷେପ** (https://vidyanjali.education.gov.in) ରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସମାଜକୁ ଏକତ୍ରିତ କରିବା ଉଚିତ୍, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଭୂତିକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରୁଥିବା ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଥିବା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସେବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମର୍ଥନର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ସଂସ୍କୃତି ବିକଶିତ ହୋଇପାରିବ।

xii. **ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା, ନିରାପତ୍ତା ଏବଂ କଲ୍ୟାଣ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା:** ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯେପରି ସମସ୍ତ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏବଂ ବନ୍ଧୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶ ପ୍ରଦାନ କରେ ତାହା ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍। ସେମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଶାରୀରିକ ବା ମାନସିକ ନିର୍ଯାତନା, ଭେଦଭାବ କିମ୍ବା ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରର ଶୋଷଣରୁ ସୁରକ୍ଷା ସହିତ ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟ ସୁରକ୍ଷା ଶପଥପାଠ, ଯୌନ ଅପରାଧରୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା

[3] ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇନଥିବା 15+ ବର୍ଷର ବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ମୌଳିକ ସାକ୍ଷରତା, ସଂଖ୍ୟାଜ୍ଞାନ, ଡିଜିଟାଲ୍ ଏବଂ ଜୀବନ କୌଶଳ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଭାରତର ଏକ ପ୍ରମୁଖ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେଉଛି ଉଲ୍ଲାସ। ନାଗରିକମାନଙ୍କ ସଶକ୍ତୀକରଣ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷଣ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଏନ୍.ଇ.ପି. 2020 ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଆଧାରିତ ହାଇବ୍ରିଡ୍ (ଅନ୍‌ଲାଇନ୍/ଅଫ୍‌ଲାଇନ୍) ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ।

[4] ବିଦ୍ୟାଞ୍ଜଳି ହେଉଛି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଡିଜିଟାଲ୍ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ, ଯାହା ସରକାରୀ ଏବଂ ସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସେବା, ସମ୍ପତ୍ତି, କର୍ପୋରେଟ୍/ପି.ଏସ୍.ୟୁ. ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରୁ ସି.ଏସ୍.ଆର୍. ସହାୟତା ଏବଂ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦାନକୁ ଏକ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଢଙ୍ଗରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ।

(ପୋକ୍ସୋ) ଆଇନ ଏବଂ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଭିଯୋଗ କମିଟି (ଆଇ.ସି.ସି.) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବା ଉଚିତ୍।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଧିକାରୀ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ପିତାମାତା-ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ (ପି.ଟି.ଏ.) ସହିତ ନିୟମିତ ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ନିରାପତ୍ତା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା କରିବାରେ ଏସ.ଏମ୍.ସି. ସଦସ୍ୟମାନେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍। ଆଣ୍ଟି-ବୁଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ଶିଶୁ ଯୌନ ନିର୍ଯାତନା (ସି.ଏସ୍.ଏ.) ଅଭିଯୋଗ କମିଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏସ.ଏମ୍.ସି. ବୈଠକରେ ଆଲୋଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ଏସ.ଏମ୍.ସି. ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗଠିତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସୁରକ୍ଷା କମିଟି, ପ୍ରତି ତ୍ରୈମାସରେ ଥରେ ପରିସରରେ 'ସେଫ୍ଟି ୱାକ୍' ପରିଚାଳନା କରିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ସମସ୍ତ ସୁରକ୍ଷା ମାନକ ପାଳନ କରାଯାଉଛି ବୋଲି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍।

ବିଶେଷକରି ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଛୁଆ ବର୍ଗ (ଏସ୍.ଇ.ଡି.ଜି.) ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ପୃଷ୍ଠଭୂମିର ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସମ୍ମାନଜନକ ଏବଂ ସହାୟକ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା, ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଆଣ୍ଟି-ବୁଲିଙ୍ଗ ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା, ପରାମର୍ଶ ଏବଂ ମାନସିକ-ସାମାଜିକ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଏବଂ ଆବେଗିକ କଲ୍ୟାଣକୁ ମଧ୍ୟ ଏସ.ଏମ୍.ସି. ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁର ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ଏବଂ ଉତ୍ସାହଜନକ ପରିବେଶ ପାଇବାର ଅଧିକାରକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ, ଏହି କମିଟି ସମାଜ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସେତୁ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ୍। ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ପ୍ରତିକୂଳ ପାଣିପାଗ ପରିସ୍ଥିତି, ଅଶାନ୍ତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି କାରଣରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବନ୍ଦ ରହିଲେ, ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା 'ବିଦ୍ୟାଳୟ ବନ୍ଦ ସମୟରେ ଏବଂ ପରେ ଘରେ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହଣରେ ପିତାମାତାଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଉପରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା' ଅନୁସରଣ କରି ଏସ.ଏମ୍.ସି. ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏବଂ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିପାରିବ।

xiii. **ବିଦ୍ୟାଳୟ ଭିତ୍ତିଭୂମିର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି:** ବିଦ୍ୟାଳୟର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ନିରାପତ୍ତାକୁ ଅଧିକ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ, SMC ଭିତ୍ତିଭୂମି ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ତଦାରଖ କରିବା ଉଚିତ୍। ସୁରକ୍ଷା, ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ କୋଠା, ଶ୍ରେଣୀଗୃହ, ଜଳ ଏବଂ ପରିମଳ ସୁବିଧା, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସଂଯୋଗ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରମୁଖ ଭିତ୍ତିଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟମିତ ଯାଞ୍ଚ କରାଯିବା ଉଚିତ୍। କମିଟି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ରହିଛି, ଏବଂ ବର୍ଷକୁ ଅତିକମରେ ଦୁଇଥର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ଡ୍ରିଲ୍ ପରିଚାଳନା କରାଯାଉଛି।

xiv. **ଛାତ୍ରାବାସ ପରିଚାଳନା:** କସ୍ତୁରବା ଗାନ୍ଧୀ ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ (କେ.ଜି.ବି.ଭି.)/ ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଆବାସିକ ଛାତ୍ରାବାସ (ଏନ.ଏସ.ସି.ବି. ଛାତ୍ରାବାସ) / ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗର ଛାତ୍ରାବାସ (ପି.ଏମ. ଜନମନ, ଡାଜଗୁଆ ଇତ୍ୟାଦି) ଯାହା ବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କିମ୍ବା ଏକା ପରିସରରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଏହି ଛାତ୍ରାବାସଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥିତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ତଦାରଖ କରିବା ଉଚିତ୍। ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା, ସ୍ୱଚ୍ଛତା, ସୁରକ୍ଷା, ଶିଶୁ-ଅନୁକୂଳ ସୁବିଧା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସହିତ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମ ଏବଂ ମାନକଗୁଡ଼ିକର ପାଳନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ।

xv. **ପରିବେଶ ଏବଂ ସବୁଜ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା:** ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସ୍ଥାୟୀ ଏବଂ ସବୁଜ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍, ଯେଉଁଥିରେ 'ଏକ୍ ପେଡ୍ ମା କେ ନାମ୍' ଅଧୀନରେ ବୃକ୍ଷରୋପଣ, ପୁଷ୍ଟିକର (କିଚେନ୍) ବଗିଚା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ପରିଚାଳନା, ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପୃଥକୀକରଣ ଲାଗୁ କରିବା, ଶକ୍ତି ସଂରକ୍ଷଣ, ଏବଂ ମିଶନ୍ ଲାଇଫ୍ ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିବେଶ ଅନୁକୂଳ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ୍।

ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଉପ-କମିଟିଗୁଡ଼ିକୁ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇପାରିବ। ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ଆଉ କିଛି ଅତିରିକ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ **ପରିଶିଷ୍ଟ-I**ରେ ରହିଛି।

4. ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା (ଏସ୍.ଡି.ପି.)

ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ନାମଲେଖା ଏବଂ ଉପସ୍ଥାନ, ଶିକ୍ଷକ/କର୍ମଚାରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା, ବଜେଟ୍ ପରିଚାଳନା, ସୁବିଧା ଏବଂ ଭିତ୍ତିଭୂମି (ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍, ପ୍ରିପାରେଟୋରୀ, ମିଡିଲ୍ ଏବଂ ସେକେଣ୍ଡାରୀ ସ୍ତର) ଇତ୍ୟାଦିର ଉନ୍ନତି ଉପରେ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରିତ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ସ୍ୱଳ୍ପମିଆଦୀ ଏବଂ ଦୀର୍ଘମିଆଦୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା (ଏସ.ଡି.ପି.) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉଚିତ୍।

i. ଏସ.ଡି.ପି. ହେଉଛି ମୌଳିକ ସୁବିଧା ଯୋଜନା ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟବହାରକୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସମାହାର। ଏସ.ଡି.ପି. ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାର ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଏହାକୁ ହାସଲ କରିବାର ଉପାୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ଉଚିତ୍। ଏହା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ସହିତ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ଏକ ମାଷ୍ଟର ପ୍ଲାନ୍ ଏବଂ ଆଧାର ଦଲିଲ୍ ଅଟେ। ଏହି ଯୋଜନାକୁ କେବଳ ଥରଟିଏ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନିରନ୍ତର ବିକାଶଶୀଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଭାବରେ ବିବେଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଉପସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ବାଧାମୁକ୍ତ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ସୁବିଧାସୁଯୋଗର ଉପଲବ୍ଧତା ସହିତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ରହିବାକୁ ଥିବା ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏସ.ଡି.ପି.ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ।

> **ଏସ୍.ଡି.ପି. ହେଉଛି ଏକ ରଣନୈତିକ ଯୋଜନା ଦଲିଲ ଯାହା 3 ବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାଏ। ଏହା ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଯାହା ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଉପଲବ୍ଧି ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ହେବାକୁ ଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରେ, ଏବଂ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକ କେବେ ଓ କିପରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ତାହା ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇଥାଏ।**

ii. ଶୈକ୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡ଼ିକ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷଣ, ଦକ୍ଷତା-ଆଧାରିତ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ କରି ଶିକ୍ଷଣ ଫଳାଫଳର ଉନ୍ନତି ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର ସାମଗ୍ରିକ ଗୁଣବତ୍ତାକୁ ପ୍ରାଥମିକତା ଦେବା ଉଚିତ୍। ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡ଼ିକୁ ଏସ.ଡି.ପି.ରେ ସାମିଲ କରାଯିବା ସହ ନିପୁଣ ଭାରତ ମିଶନ୍, ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ 10 ବ୍ୟାଗବିହୀନ ଦିବସର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସହିତ ସଂଯୋଗ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଏକ ବ୍ୟାପକ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ମିଳିପାରିବ।

iii. ପୂର୍ବ ଏସ.ଡି.ପି.ର ଫଳାଫଳକୁ ଆକଳନ କରିବା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନଃ ସମୀକ୍ଷା କରିବା ପରେ, ପୂର୍ବ ଏସ.ଡି.ପି.ର ଅବଧି ଶେଷ ହେବାର ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଏକ ନୂତନ ଏସ.ଡି.ପି. ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଉଚିତ୍। **ଏସ.ଡି.ପି. ଏକ ତିନି ବର୍ଷିଆ ଯୋଜନା ହେବା ଉଚିତ୍ ଯେଉଁଥିରେ ତିନୋଟି ବାର୍ଷିକ ଉପ-ଯୋଜନା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବ।** ଏସ.ଡି.ପି.ରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିବରଣୀଗୁଡ଼ିକ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ –

(a) ପ୍ରତି ବର୍ଷ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀଭିତ୍ତିକ ନାମଲେଖା ଆକଳନ;

(b) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ହିସାବ କରାଯାଇଥିବା, ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ, ବିଷୟ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଖଣ୍ଡକାଳୀନ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସମେତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ସ୍ତର ପାଇଁ ପୃଥକ ଭାବରେ 3 ବର୍ଷ ଅବଧି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଅତିରିକ୍ତ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା।

(c) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମ ଏବଂ ମାନକ ଅନୁଯାୟୀ ହିସାବ କରାଯାଇଥିବା, 3 ବର୍ଷ ଅବଧି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଅତିରିକ୍ତ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଏବଂ ଉପକରଣର ଭୌତିକ ଆବଶ୍ୟକତା।

(d) ଉପରୋକ୍ତ (b) ଏବଂ (c) ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦେବାର ଅତିରିକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା, ମାଗଣା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଏବଂ ୟୁନିଫର୍ମ ଭଳି ପିଲାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦାୟିତ୍ୱ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅତିରିକ୍ତ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା ସମେତ, 3 ବର୍ଷ ଅବଧି ପାଇଁ ବର୍ଷୱାରୀ ଦରକାର ହେଉଥିବା ଅତିରିକ୍ତ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା।

iv. ଏସ୍.ଡି.ପି. ଉପରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ/ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ-ସଚିବ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି, ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ, ସେହି ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥାନୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାଖଲ କରିବେ।

v. ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟ/ବିଦ୍ୟାଳୟ ସମୂହର ଏସ୍.ଡି.ପି. ସାର୍ବଜନୀନ ଡୋମେନ୍‌ରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଏବଂ ଦିଗଦର୍ଶନର ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଏହି ଏସ୍.ଡି.ପି. କୁ ବ୍ୟବହାର କରିବ ଏବଂ ଏହି ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାରେ ସହାୟତା କରିବ। ଏସ୍.ଡି.ପି. ପାଇଁ ବିସ୍ତୃତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଏଠାରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଛି: **ପରିଶିଷ୍ଟ-II**.

vi. ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷର ଉପ-ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ସମୀକ୍ଷା କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

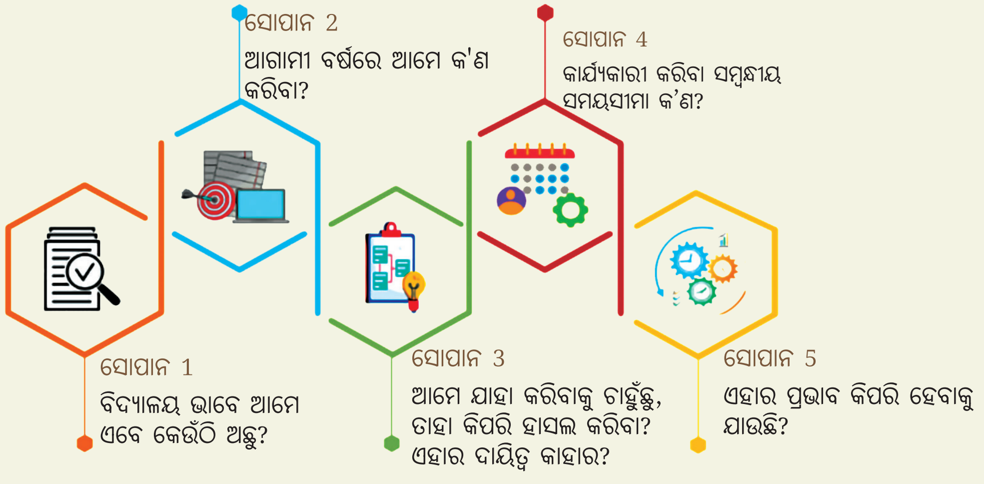

ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ପଦକ୍ଷେପ

5. ବୈଠକ ଏବଂ ପ୍ରଣାଳୀ

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଫଳତାର ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ନିୟମିତ ଏବଂ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ବୈଠକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ପ୍ରତି ମାସରେ ଅତିକମରେ ଥରେ ବୈଠକ ହେବା ଉଚିତ୍। କୋରମ୍ ଅଧୀନରେ ଅତିକମରେ **50% କମିଟି ସଦସ୍ୟ** କୌଣସି ବୈଧ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ।

ରାଜ୍ୟ, ଜିଲ୍ଲା କିମ୍ବା ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ କିମ୍ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ସରକାରଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ, ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ନିକଟରେ ଯେପରି ସଠିକ୍ ସମୟରେ ନୋଟିସ୍ ପହଞ୍ଚିପାରିବ ଏବଂ ସେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୟାଳୟ ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଗତିର ସମୀକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ବୈଠକଗୁଡ଼ିକ ଏକ ମୁକ୍ତ ମଞ୍ଚ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ଉଚିତ।

ସ୍ୱଚ୍ଛତା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ବୈଠକର ବିବରଣୀ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଯାଇ, କମିଟି ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇ, ବିଦ୍ୟାଳୟର ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡରେ କିମ୍ବା ଡିଜିଟାଲ୍ ମାଧ୍ୟମରେ (ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲେ) ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।

ବିଦ୍ୟାଳୟର ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମତାମତ, ଅଭିଭାବକଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଏବଂ ସାମୂହିକ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଅଭିଭାବକ-ଶିକ୍ଷକ ସଂଘକୁ SMC ର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାମିଲ କରାଯାଇପାରିବ। ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା, ଶିକ୍ଷଣ-ଶିକ୍ଷାଦାନ ସାମଗ୍ରୀର ଗୁଣବତ୍ତା ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଉପରେ ସମାଜର ମତାମତ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରାମର୍ଶ ପେଟି କିମ୍ବା ମତାମତ ରେଜିଷ୍ଟର ରଖାଯିବା ଉଚିତ। SMC ପ୍ରତି ତ୍ରୈମାସିକରେ ଏହି ମତାମତଗୁଡ଼ିକର ସମୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୈଠକର ବିବରଣୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ଉଚିତ।

6. ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଏବଂ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ

i. ବିଶେଷକରି ନାମଲେଖା, ଉପସ୍ଥାନ ଏବଂ ଶୈକ୍ଷିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସହାୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହିତ ପରିଚାଳନା, ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଭାବରେ ବିକାଶ କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଗୁଡ଼ିକର ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ, ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ। ତେଣୁ, ନିୟମିତ ଭାବରେ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ପ୍ରୟାସ ଏବଂ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ।

ii. ସମସ୍ତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କମିଟି ଗଠନ ବା ପୁନର୍ଗଠନ ହେବାର 1 ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଆୟୋଜନ କରାଯିବା ଉଚିତ। ସର୍ବାଧିକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଆୟୋଜନ କରିବା ଉତ୍ତମ। ସ୍ଥାନୀୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଏକ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିପାରେ, ଏହା ସହିତ:

(a) ସମାନ ଏବଂ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା

(b) ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନା (ଏସ୍‌ଡିପି)ର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ

(c) ଶୈକ୍ଷିକ ତଦାରଖ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଉନ୍ନତି

(d) ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମୀକ୍ଷା

(e) ଅନ୍ତର୍ନିବେଶୀ ଶିକ୍ଷା ନୀତି

(f) ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (ଏନ୍.ଇ.ପି.), 2020 ରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରାଥମିକତାଗୁଡ଼ିକ

(g) ଡିଜିଟାଲ୍ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଗତ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଉପଯୋଗ

(h) ବିଦ୍ୟାଳୟ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ

iii. ଦଳର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଥାସମ୍ଭବ ଭୌତିକ ଭାବରେ (ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ) ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ, ପରେ ଏହାକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନ୍ ଏବଂ ଭୌତିକ ପଦ୍ଧତି ମାଧ୍ୟମରେ (ବ୍ଲେଣ୍ଡେଡ୍ ମୋଡ୍‌ରେ) ପରିଚାଳନା କରାଯାଇପାରିବ। ସ୍ଥାନୀୟ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଭଲଭାବେ ବୁଝୁଥିବା ସ୍ଥାନୀୟ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାବିତ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସାମିଲ କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଫଳତାର ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପ୍ରାଥମିକତା ଦିଆଯିବା ଉଚିତ୍।

iv. ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ, ସାକ୍ଷରତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କିମ୍ବା ବ୍ଲେଣ୍ଡେଡ୍ ଲର୍ଣ୍ଣିଂ ମଡ୍ୟୁଲ୍, ରିଫ୍ରେସର୍ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ପାରସ୍ପରିକ ଶିକ୍ଷଣ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ଠା, ଦୀକ୍ଷା ଏବଂ ଉଲ୍ଲାସ ଭଳି ଜାତୀୟ ଡିଜିଟାଲ୍ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନବୀକରଣ କିମ୍ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ବିଦ୍ୟମାନ ମଡ୍ୟୁଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ। ବାର୍ଷିକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସହିତ, ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ପରିକ ଶିକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଅଧିବେଶନ ଆୟୋଜନ କରିପାରିବେ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଭିଜ୍ଞ ସଦସ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବୋତ୍ତମ ପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକୁ ନୂତନ କମିଟି ସହିତ ବାଣ୍ଟିପାରିବେ।

7. ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମୀକ୍ଷା

i. ସ୍ୱଚ୍ଛ ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଆର୍ଥିକ ପରିଚାଳନା ହେଉଛି ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ର ପ୍ରାଥମିକ ଦାୟିତ୍ୱ। ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ପାଣ୍ଠିକୁ, ବିଶେଷକରି ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟାପାରର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ ସଚିବଙ୍କ ନାମରେ ପରିଚାଳିତ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯୁଗ୍ମ ବ୍ୟାଙ୍କ ଖାତାରେ ରଖାଯିବା ଉଚିତ୍। ବିଦ୍ୟାଳୟର ଖାତାଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ଏହା ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ତ ରେକର୍ଡକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କିମ୍ବା ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଦାୟୀ ରହିବେ।

ii. **ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟୟ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ସିଭିଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ` 30 ଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ପରିଚାଳନା କରିପାରିବ। ଖାତାଗୁଡ଼ିକର ରେକର୍ଡକୁ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ପରିଚାଳନା କରିବା ସହିତ, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଯୋଜନା, ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିପାରିବ।** ସଂଗ୍ରହ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ହେବା ଫଳରେ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାଲିକାନା ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହିତ ସଂଗ୍ରହରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ମଧ୍ୟ ଆସିଥାଏ।

iii. **ଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟୟ ହେଉଥିବା ସିଭିଲ୍ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ` 30 ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବଶେଷ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ୍ ପବ୍ଲିକ୍ ୱାର୍କସ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ (ସିପିଡବ୍ଲ୍ୟୁଡି) ୱାର୍କସ୍ ମାନୁଆଲ୍ ଅନୁଯାୟୀ ପବ୍ଲିକ୍ ଟେଣ୍ଡର ଆହ୍ୱାନ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ/କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟ ପିଡବ୍ଲ୍ୟୁଡି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁଯାୟୀ। ସ୍ୱଚ୍ଛତା, ଗୁଣବତ୍ତା ଏବଂ ସଠିକ୍ ସମୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଟେଣ୍ଡର ଚୂଡ଼ାନ୍ତୀକରଣ ଏବଂ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାର ସମସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ।**

iv. ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ମରାମତି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ନିୟମାବଳୀର ପାଳନକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସଦସ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ କରିପାରିବେ। ବ୍ୟୟ ମାନିକ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ସମାଜର ଅଧିକାରକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଉଚିତ୍।

ବିଦ୍ୟାଳୟ/କମିଟି ସ୍ତରରେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସୂଚନାତ୍ମକ ତାଲିକା ଏଠାରେ ଅଛି **ପରିଶିଷ୍ଟ-III**.

v. ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ୟାସ୍ ବୁକ୍, ବ୍ୟାଙ୍କ ପାସବୁକ୍, ସଂଗ୍ରହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦଲିଲଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ସମସ୍ତ ଆର୍ଥିକ କାରବାରକୁ ଏହି କ୍ୟାସ୍ ବୁକ୍‌ରେ ପଞ୍ଜୀକୃତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

vi. ମାସିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ରିକନସିଲିଏସନ୍ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ରେଜିଷ୍ଟରରେ କିମ୍ବା କ୍ୟାସ୍ ବୁକ୍‌ର ଏକ ଅଂଶ ଭାବରେ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍। କ୍ୟାସ୍ ବୁକ୍ ସହିତ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା, ନମ୍ବର ଦିଆଯାଇଥିବା ଭାଉଚରଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଫାଇଲ୍ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

vii. ଷ୍ଟକ୍ ରେଜିଷ୍ଟର ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ସମ୍ପତ୍ତି ରେଜିଷ୍ଟରକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ପରିଚାଳନା କରିବା ଏବଂ ଅପଡେଟ୍ କରିବା ଉଚିତ୍। ଏହି ରେଜିଷ୍ଟରର ବାର୍ଷିକ ଭୌତିକ ଯାଞ୍ଚ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

viii. ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଣ୍ଠିକୁ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ/ବିଭାଗୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଅଡିଟ୍ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ବାର୍ଷିକ ଖାତା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଦାୟୀ ରହିବା ଉଚିତ୍, ଯାହା ବିନା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଦାନ ଅନୁମୋଦିତ ହେବ ନାହିଁ।

ix. ଏହି ରେକର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଅଡିଟ୍ ସମୟରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା ଉଚିତ୍। ଖାତାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ/ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ଆବାହକ/ସଦସ୍ୟ ସଚିବ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଗୋଟିଏ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଚିତ୍ କିମ୍ବା ବିଦ୍ୟାଳୟର ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଚିତ୍।

x. ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତିଭୂମି ପାଇଁ ଆବଣ୍ଟିତ ଅନୁଦାନ, କମ୍ପୋଜିଟ୍ ସ୍କୁଲ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଏବଂ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ, ୟୁନିଫର୍ମ ଏବଂ ଛାତ୍ରବୃତ୍ତି ପରି ପିଲାମାନଙ୍କର ମାଗଣା ସାଧନ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ସହଯୋଗରେ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଉପଯୋଗ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

xi. ସ୍ୱଚ୍ଛତାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଯଥାସମ୍ଭବ **ଆୟ ଏବଂ ବ୍ୟୟର ଡିଜିଟାଲ୍ ରେକର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ**ପରିଚାଳନା କରିବା ଉଚିତ୍। ଆର୍ଥିକ ରେକର୍ଡ, ବୈଠକର ବିବରଣୀ (ମିନିଟସ୍) ଏବଂ ଅଡିଟ୍ ସାରାଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇପାରିବ।

xii. ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱକୁ ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି କୁ **ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷରେ ଅତିକମରେ ଥରେ ସୋସିଆଲ୍ ଅଡିଟ୍ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍**, ଏଥିପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସାକ୍ଷରତା ବିଭାଗ, ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା ଜାରି କରାଯାଇଥିବା 'ସମଗ୍ର ଶିକ୍ଷା ସୋସିଆଲ ଅଡିଟ୍ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା' କୁ (https://www.education.gov.in/sites/upload_files/mhrd/ files/Guidelines_for_Social_Audit_of_Samagra_Shiksha_scheme.pdf)ଅନୁସରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

୮. ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ/ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମନ୍ୱୟ ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ବଳର ସଦୁପଯୋଗ

ସମ୍ବଳର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବିନିଯୋଗ କରିବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟର ପୁନରାବୃତ୍ତିକୁ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଅନ୍ୟ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରି ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଜନା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିପାରିବ। ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସରକାରୀ ନୀତି ଅଧୀନରେ ହେଉଥିବା ଏହି ସମନ୍ୱୟ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରତିଭା, ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତିଭୂମି, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପୋଷଣ, ଦକ୍ଷତା ଏବଂ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ। ବିଭାଗ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସୂଚନାତ୍ମକ ତାଲିକା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି:

i. ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ

(a) ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ୱେଲନେସ୍ ଆମ୍ବାସାଡର ଭାବରେ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (ଏସ୍ଏଚ୍ପି) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରନ୍ତୁ।

(b) ରତୁସ୍ରାବ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଯୋଜନା (ଏମ୍.ଏଚ୍.ଏସ୍.) ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ — ସାନିଟାରୀ ଉତ୍ପାଦ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷିତ ନିଷ୍କାସନ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା ନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତୁ।

(c) ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ବାର୍ଷିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଫିଟନେସ୍ ଏବଂ ପୁଷ୍ଟିକର ଆହାର ଶିବିର ଆୟୋଜନ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

(d) 'ତମାଖୁମୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ' ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ

(e) ବିଶେଷ କରି କିଶୋରୀ ବାଳିକା ଏବଂ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେଇ, କୃମି ନିବାରଣ ଏବଂ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପୋଷକ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ।

ii. ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗ

ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତିଭୂମି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଯେକୌଣସି ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ବାଲା ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିକଶିତ ଭାରତ - ଗ୍ୟାରେଣ୍ଟି ଫର୍ ରୋଜଗାର ଆଣ୍ଡ ଆଜୀବିକା ମିଶନ-ଗ୍ରାମୀଣ (ଭିବି-ଜିରାମ ଜି) ପାଣ୍ଠିର ବିନିଯୋଗକୁ ସୁଗମ କରନ୍ତୁ।

iii. ସହରାଞ୍ଚଳ ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗ

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ମହାନଗର ନିଗମ ଏବଂ ନଗର ପଞ୍ଚାୟତ ଭଳି ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥା (ୟୁଏଲବି) ରୁ ଅଟଳ ମିଶନ ଫର୍ ରିଜୁଭେନେସନ୍ ଆଣ୍ଡ ଅର୍ବାନ ଟ୍ରାନ୍ସଫରମେସନ୍ (ଅମୃତ[5]) ଏବଂ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ମିଶନ (ଏସବିଏମ[6]) ଆଦି ଯୋଜନା ଅଧୀନରେ ସହାୟତା ପାଇପାରିବ।

iv. ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ବିଭାଗ

(a) ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ମିଶନ (ଏସବିଏମ) ଅଧୀନରେ ଶୌଚାଳୟ ଏବଂ ହାତ ଧୋଇବା ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଷ୍କାର ରଖନ୍ତୁ।

(b) ରତୁସ୍ରାବ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ପରିଚାଳନା (ଏମ୍.ଏଚ୍.ଏମ୍.) ମାଧ୍ୟମରେ ରତୁସ୍ରାବ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଏବଂ ନିରାପଦ ନିଷ୍କାସନ ପଦ୍ଧତିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବା ଉଚିତ।

(c) ଜଳ ଜୀବନ ମିଶନ (ଜେ.ଜେ.ଏମ୍.) ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସୁରକ୍ଷିତ ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାନୀୟ ଜଳ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ।

v. ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ

(a) ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ସେବା (ସି.ପି.ଏସ୍.) ଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ରେଫରାଲ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରାଯିବା ଉଚିତ।

(b) ଆର୍.ଟି.ଇ. ଆଇନ ଅଧୀନରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଆୟୋଗ (ଏସ୍.ସି.ପି.ସି.ଆର୍.) ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗ

(c) ଅଙ୍ଗନବାଡ଼ି କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମନ୍ୱୟରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା

[5] ଅମୃତ ଯୋଜନା ଅଧୀନରେ, ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଜଳ ଯୋଗାଣ, ନର୍ଦ୍ଦମା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସବୁଜ ସ୍ଥାନ, ଶୌଚାଳୟ ସୁବିଧା, ଖେଳ ପଡ଼ିଆ ଏବଂ ଉନ୍ନତ ପରିବହନ ସଂଯୋଗ ସହିତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଯୋଗାଇଦେବେ।

[6] ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଫଳପ୍ରଦ ଗ୍ରେ-ୱାଟର ଏବଂ ବ୍ଲାକ୍-ୱାଟର ପରିଚାଳନା ସହିତ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପାୟରେ କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସରକୁ "ଆବର୍ଜନାମୁକ୍ତ" କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ମିଶନ ସକ୍ଷମ କରେ।

vi. ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଏବଂ ଉଦ୍ୟମିତା ବିଭାଗ

(a) ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପାଇଁ ସମନ୍ୱୟ କରନ୍ତୁ।

(b) ସ୍ଥାନୀୟ ଶିଳ୍ପର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତିଗତ ମାର୍ଗରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରନ୍ତୁ।

vii. ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ସଶକ୍ତୀକରଣ ବିଭାଗ

(a) ସିଡବ୍ଲ୍ୟୁଏସ୍ଏନ୍ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୀନଦୟାଲ ବିକଳାଙ୍ଗ ପୁନର୍ବାସ ଯୋଜନାର ଉପଯୋଗ କରନ୍ତୁ।

(b) ଯୋଗ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଛୁଆ ବର୍ଗ (ଓବିସି) ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ଏବଂ ଆବେଦନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ୟଙ୍ଗ୍ ଆଚିଭର୍ସ ସ୍କଲାରସିପ୍ ଆୱାର୍ଡ ସ୍କିମ୍ ଫର୍ ଭାଇବ୍ରାଣ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ (ପିଏମ୍-ଯଶସ୍ୱୀ) ବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ।

(c) ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟସ୍ରୋତ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତୁ।

(d) ନିଶାମୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ସହଯୋଗ କରନ୍ତୁ।

viii. ଯୁବ ବ୍ୟାପାର ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା ବିଭାଗ

(a) ଖେଲୋ ଇଣ୍ଡିଆ ପଦକ୍ଷେପ ଅଧୀନରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରୀୟ କ୍ରୀଡ଼ା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନ କରନ୍ତୁ।

(b) ଜାତୀୟ କ୍ରୀଡ଼ା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ବ୍ୟବହାର କରି କ୍ରୀଡ଼ା ଭିତ୍ତିଭୂମିରେ ଉନ୍ନତି ଆଣନ୍ତୁ।

(c) ସୃଜନଶୀଳତା ଏବଂ ଦଳଗତ ମନୋଭାବ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟାଣ୍ଡ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଭାଗନେବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତୁ।

(d) ବିଦ୍ୟାଳୟ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାରୀ କ୍ରୀଡ଼ା ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ୍।

(e) ବିଭିନ୍ନ କ୍ରୀଡ଼ା ପ୍ରଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ସହାୟତା ନେଇ, ଯୋଗ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତୁ।

ix. ଆଇନ ଓ ନ୍ୟାୟ ବିଭାଗ

(a) ପୋକ୍ସୋ ଆଇନ ସମେତ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନଗୁଡ଼ିକର ପାଳନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରନ୍ତୁ।

(b) ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ପିତାମାତା ଏବଂ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇନଗତ ସାକ୍ଷରତା ଶିବିର ଆୟୋଜନ କରନ୍ତୁ।

(c) ନିର୍ଯାତନା, ହିଂସା ଏବଂ ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡର ଅଭିଯୋଗ ପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତୁ।

x. ସରକାରଙ୍କ ଗୃହ ବ୍ୟାପାର ବିଭାଗ

(a) ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଲିସ ସହିତ ମିଳିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ।

(b) ସୁରକ୍ଷା ଯାଞ୍ଚ, ଜରୁରୀକାଳୀନ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଡ୍ରିଲ୍ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

(c) ପୋକ୍ସୋ ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ।

xi. ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବିଭାଗ

(a) ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରନ୍ତୁ।

(b) ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ-ସମାଜ ଭାଗୀଦାରୀକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

(c) ବିଦ୍ୟାଳୟ/ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳର ସମୁଚିତ ଉପଯୋଗକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବା ଉଚିତ୍।

(d) ତିଥି ଭୋଜନର ଆୟୋଜନ କରିବା

୨. ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ସହାୟତା

ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ। ବ୍ଲକ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ଶିକ୍ଷାଧିକାରୀମାନେ ଏକ ସାଧାରଣ ଚେକଲିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରି ବର୍ଷକୁ ଦୁଇଥର ଏସ୍.ଏମ୍.ସିର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାର ସମୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ୍। କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଦଣ୍ଡବିଧାନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ସହାୟତାମୂଳକ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ସହିତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ପରିକ ଶିକ୍ଷଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍। ଏସ୍.ଏମ୍.ସିଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ବୈଠକ ରେଜିଷ୍ଟରର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ଏକ ଚେକଲିଷ୍ଟ ରହିବା ଉଚିତ୍। ଏଥିରେ ଆୟୋଜିତ ବୈଠକ ସଂଖ୍ୟା, ଉପସ୍ଥାନ ହାର, ନିଆଯାଇଥିବା ନିଷ୍ପତ୍ତି, ପାଣ୍ଠିର ବିନିଯୋଗ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ସୂଚକଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଇପାରିବ। ଯେତେବେଳେ ଭୌତିକ ଭାବରେ ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିବା ସମ୍ଭବ ନହୁଏ, ସେତେବେଳେ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ହ୍ୱାଟ୍ସଆପ୍ କିମ୍ବା ଗୁଗୁଲ୍ ମିଟ୍ ଭଳି ମାଧ୍ୟମ ବ୍ୟବହାର କରି ଭର୍ଚୁଆଲ୍ କିମ୍ବା ହାଇବ୍ରିଡ୍ ମୋଡରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ବୈଠକ ଆୟୋଜନ କରିପାରିବେ। ମାସିକ ବୈଠକରେ ଫିଡବ୍ୟାକ୍ ବକ୍ସ ମାଧ୍ୟମରେ ଆସିଥିବା ପରାମର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ଆଲୋଚନା କରିପାରିବ। ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ କିମ୍ବା ସେଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନାରେ କୌଣସି ବିବାଦ ଉପୁଜିଲେ, ବ୍ଲକ ଶିକ୍ଷାଧିକାରୀ (ବିଇଓ) କିମ୍ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀ ତାହାର ସମାଧାନ କରିପାରିବେ।

10. ଉପସଂହାର

ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନ୍ତ ଶିକ୍ଷଣ ପରିବେଶରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ **ସାମୂହିକ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଆବଶ୍ୟକ**, ଯେଉଁଥିରେ **ଏସ୍.ଏମ୍.ସି (SMC)** ସମୁଦାୟର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ମଞ୍ଚ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ। ସମୁଦାୟର ଅଂଶଗ୍ରହଣ କେବଳ ନାମମାତ୍ର ସମର୍ଥନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯାଇ **ଗଠନମୂଳକ, ସ୍ଥାୟୀ ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ସମ୍ପୃକ୍ତି**ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଆବଶ୍ୟକ। ଶିକ୍ଷାଦାନ, ସମାନତା ଏବଂ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ପିତାମାତା, ପୁରାତନ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ନାଗରିକ ସମାଜ ସଂଗଠନ (ସି.ଏସ୍.ଓ.), କର୍ପୋରେଟ୍ ସଂସ୍ଥା ଏବଂ ନାଗରିକମାନେ **ପରସ୍ପର ସଂଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗ**ମାଧ୍ୟମରେ ସହଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବେ, ଯାହାକି ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ମାଧ୍ୟମରେ ସମନ୍ୱିତ ହେବା ଉଚିତ୍।

ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ହେଲେ, ଶିକ୍ଷାକୁ କେବଳ **ସରକାରୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଭାବରେ** ଦେଖିବା ବନ୍ଦ କରି, ଏହାକୁ **ସମାଜର ମିଳିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଉଚିତ୍।** ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ପୋଷଣକାରୀ ସ୍ଥାନ ଭାବରେ, **ସମାଜର ସମ୍ପତ୍ତି ଭାବରେ** ବିବେଚନା କରାଯିବା ଉଚିତ୍। ଏସଏମ୍ସି ମାଧ୍ୟମରେ ପିତାମାତା, ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର, ସ୍ଥାନୀୟ ନେତା, ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଏବଂ ଘରୋଇ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ସମେତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ିକୁ ଗଢ଼ିବାରେ ଏକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ। ସମାଜ **ଜନଶିକ୍ଷାର ରକ୍ଷକ ଭାବରେ**

ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଏସ୍ଏମ୍ସି ମାଧ୍ୟମରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲାବେଳେ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାନୀୟ ମାଲିକାନା ସହିତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇଯାଏ।

ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ **କୋଟି କୋଟି ପିଲାଙ୍କୁ**ସୁଯୋଗ, ସମ୍ମାନ ଏବଂ ସମାନତା ପ୍ରଦାନ କରି, **ଜାତୀୟ ବିକାଶ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଏକତା ପାଇଁ**ପ୍ରମୁଖ ସ୍ତମ୍ଭ ଭାବରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି। ଏସ୍ଏମ୍ସି ନେତୃତ୍ୱାଧୀନ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ କାର୍ଯ୍ୟ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ, ନବସୃଜନ, ସମ୍ବଳ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ଅଂଶୀଦାରୀ ଶାସନ ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିପାରିବେ। **"ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା" ନାମକ ଏନ୍ଇପି 2020 ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ** ଆଗକୁ ନେବା ଏବଂ ଏସ୍ଏମ୍ସି ଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଜ-ଆଧାରିତ ମାଲିକାନାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଦ୍ୱାରା, ଭାରତ ଏହାର ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ **ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, କ୍ରିୟାଶୀଳ ଏବଂ ଜାତି ଗଠନ ଶିକ୍ଷଣର କେନ୍ଦ୍ର ଭାବରେ**ପରିଣତ କରିପାରିବ।

***

ପରିଶିଷ୍ଟ I

ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ର କ୍ଲଜ୍-3 ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ ବ୍ୟତୀତ, ଏସ୍.ଏମ୍.ସି ନିମ୍ନଲିଖିତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପରିଚାଳନା କିମ୍ବା ତଦାରଖ କରିପାରିବେ:

- ପରିଷ୍କାର, ସୁରକ୍ଷିତ, ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଏବଂ ନୈତିକ ବାତାବରଣ ଯୋଗାଇଦେବା ଆବଶ୍ୟକ
- ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭା ଭଳି ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଳନ କରିବା ଉଚିତ୍
- ପଛୁଆ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିରାକରଣମୂଳକ ଶ୍ରେଣୀ, ଅଧ୍ୟୟନ ସ୍ଥାନ ଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍
- ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ (ଅଞ୍ଚଳ-ଆଧାରିତ) ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଏବଂ ସହଜ କରିବା ଉଚିତ୍
- ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣ ଉତ୍ସର ଉପଲବ୍ଧତାକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଉଚିତ୍
- ଭାରତୀୟ ପରମ୍ପରାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରୁଥିବା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍
- ସ୍ୱଚ୍ଛତା, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ, ସମ୍ମାନ, ଶୃଙ୍ଖଳା, ସହାନୁଭୂତି ଭଳି ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍
- ପିତାମାତା-ଶିକ୍ଷକ-ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ନିୟମିତ ପାରସ୍ପରିକ ଆଲୋଚନା ଆୟୋଜନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ୍
- ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ସମ୍ମାନ ବଜାୟ ରଖିବା ଉଚିତ୍
- ସାମାଜିକ ସହଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଉଚିତ୍
- ପ୍ରଥମ ପିଢ଼ିର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ କରିବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଉଚିତ୍
- ଲିଙ୍ଗଗତ ଏବଂ ସାମାଜିକ ସମାନତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍
- ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିଲାର ଭାବନାତ୍ମକ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସମ୍ମାନ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ୍

***

ପରିଶିଷ୍ଟ II

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉନ୍ନୟନ ଯୋଜନାର ବିସ୍ତୃତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା:

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏକ ସର୍ବସମାବେଶକ ଏବଂ ଶୈକ୍ଷିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମୃଦ୍ଧ ପରିସଂସ୍ଥା ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ, ଯାହା ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ପରିବେଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ଥାୟୀ ପଦ୍ଧତି ମାଧ୍ୟମରେ ସମ୍ବଳର ସର୍ବୋତ୍ତମ ବିନିଯୋଗ କରିବା ସହ ସବୁଜ ଗୃହ ମାନକ ପାଳନ କରି ବିପଦରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ଥିବ। ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:

- ଶିକ୍ଷାଗତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଯାୟୀ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଯୋଜନା ରହିବା ଉଚିତ।
- ପିଲାମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ (ଶାରୀରିକ, ସାମାଜିକ, ଆବେଗିକ ଏବଂ ଜ୍ଞାନାତ୍ମକ)କୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଶିଶୁ-କେନ୍ଦ୍ରିକ ଯୋଜନା।
- ସମସ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ସେମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆଣୁଥିବା ବିବିଧତା ପ୍ରତି ଏହା ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହେବା ଉଚିତ।
- ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମଗ୍ର ସ୍ଥାନ (ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ)କୁ ପିଲା ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ନିରନ୍ତର ଶିକ୍ଷଣ ମଞ୍ଚ ଭାବରେ ଯୋଜନା ସମୟରେ ସମସ୍ତ ଅଂଶୀଦାରମାନେ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଉଚିତ।
- ବାଲା ଧାରଣାକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମଗ୍ର ପରିସରକୁ ମନୋରଞ୍ଜନ ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଏକ ଉତ୍ସ ଭାବରେ ବିକଶିତ କରିବା।
- ସମସ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ନିରାପଦ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷିତ ପରିବେଶ। ସମସ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଏବଂ ସୁସ୍ଥ ପରିବେଶ।
- ସମଗ୍ର ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଏକ ଉତ୍ସ ଭାବରେ ସର୍ବାଧିକ ଉପଯୋଗ କରିବା – ଏହା ଯେପରି କେବଳ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ପିଲା ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ସମାଜ ଏବଂ ପଡ଼ୋଶୀ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉପଯୋଗୀ ହେବ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା।
- ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏବଂ ପରମ୍ପରାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା – ଜ୍ଞାନ, ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତା, ଶିକ୍ଷାଗତ ଆବଶ୍ୟକତା, ସଂସ୍କୃତି, ଭୌଗୋଳିକ ପରିସ୍ଥିତି, ଜଳବାୟୁ, ଉଦ୍ଭିଦ ଏବଂ ପ୍ରାଣୀ ଇତ୍ୟାଦି।
- ସମ୍ବଳର ସର୍ବୋତ୍ତମ ବିନିଯୋଗ ଏବଂ ବ୍ୟୟ ପ୍ରଭାବଶୀଳତା।
- ପରିବେଶ ଅନୁକୂଳ ସ୍ଥାୟୀ ଡିଜାଇନ୍‌ରେ ଉତ୍ତମ ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା – ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ପାଇଁ।
- ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସରର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାରକାରୀଙ୍କ ଅନୁକୂଳ ନୂତନ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ଆପଣାଇବା।
- ସମଗ୍ର ଯୋଜନା ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ଜନସଂଖ୍ୟା ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ହେବା ଉଚିତ।
- ଭବିଷ୍ୟତର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ।

ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ଯୋଜନା ଓ ରୂପରେଖ, ତଥା ନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ (i) ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ବିଦ୍ୟାଳୟ ନିରାପତ୍ତା ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା, 2021, (ii) ଜାତୀୟ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ (ଏନ୍.ଡି.ଏମ୍.ଏ.) ଦ୍ୱାରା 2016 ରେ ଜାରି କରାଯାଇଥିବା ଜାତୀୟ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାର ବିଦ୍ୟାଳୟ ନିରାପତ୍ତା ନୀତି, ଏବଂ (iii) ସମୟ ସମୟରେ ବୈଧାନିକ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଜାରି କରାଯାଉଥିବା ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଉପ-ଆଇନର ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଅନୁଯାୟୀ ପରିବେଶ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ନିରାପତ୍ତା ପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଭାବରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବା ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ।

***

ପରିଶିଷ୍ଟ III

ବିଦ୍ୟାଳୟ/ କମିଟି ସ୍ତରରେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବାକୁ ଥିବା ସୂଚନାତ୍ମକ ସାମଗ୍ରୀର ତାଲିକା:

- ୟୁନିଫର୍ମ
- ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ସଂଲଗ୍ନ ଛାତ୍ରାବାସ କୋଠାଗୁଡ଼ିକରେ ସମସ୍ତ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ।
- ଆସବାବପତ୍ର।
- ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ।
- ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉପକରଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ।
- ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଅନୁଦାନରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ କୋଠାଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ।
- ମରାମତି ଅନୁଦାନରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ କୋଠାଗୁଡ଼ିକର ମରାମତି।
- ଶିକ୍ଷଣ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଅତିରିକ୍ତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ।
- ପରୀକ୍ଷାଗାର ଉପକରଣ।

***